

**QUAN
VENEN
DE
MATINADA...**

**INFORME
ANUAL 2021**

**OBSERVATORI DE LA
ISLAMOFÒBIA A CATALUNYA**

INFORME ANUAL DE L'OBSERVATORI DE LA ISLAMOFÒBIA A CATALUNYA // 2021

RECERCA: Dina Harrak & Judit Martínez

REDACCIÓ: Alberto López Bargados & Martin Lundsteen

Aquest treball s'ha fet amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona i el de la Generalitat de Catalunya.

Aquest treball està subjecte a la llicència CC
BY-NC-ND 3.0: Reconeixement-NoComercial-
SenseObraDerivada 3.0 N

ÍNDEX

---

01. INTRODUCCIÓ

---

02. QÜESTIONS METODOLÒGIQUES I
EPISTEMOLÒGIQUES

---

03. ANÀLISI DE LES DADES

---

04. REFERÈNCIES

---

05. REFLEXIONS FINALS

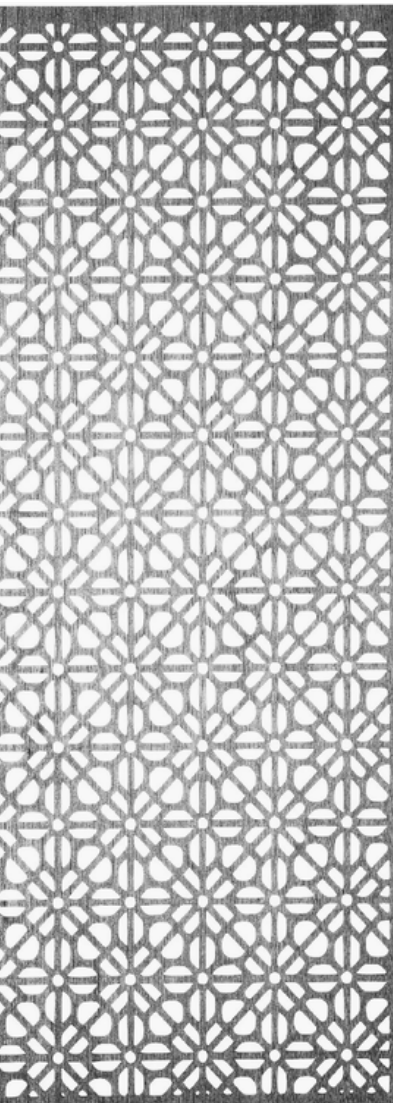
---

06. RECOMANACIONS

---

07. ANNEX: RESUM DELS CASOS

1. INTRODUCCIÓ

L'*Observatori de la Islamofòbia a Catalunya* (d'ara endavant ODIC), és una eina creada per l'associació *Stop Als Fenòmens Islamòfobs* (d'ara endavant SAFI). Ha rebut l'ineestimable suport i ajuda vital de les següents entitats, amb qui a més s'ha signat un conveni de col·laboració al llarg de 2020: *Unitat contra el Feixisme i el Racisme* (UCFR), la *Asociación Musulmana por los Derechos Humanos*, la *Comunitat Joves Musulmans Terres de Lleida Chabab al Amal*, la *Asociación Marroquí para la Integración de los Inmigrantes*, l'*Espai Antiracista Girona-Salt*, *Minhaj-ul-Quran*, *Forn de Teatre Pa'tothom*, *Abrazo Cultural*, *Centre Cultural Islàmic Català* i l'*Associació Intercultural Diàlegs de Dona*. Pel que fa a 2021, la UCIDCAT (*Unió de Comunitats Islàmiques de Catalunya*) i la *Fundació Bayt al-Thaqafa* s'han sumat a aquest conveni. A més, al llarg de 2021, l'ODIC ha gaudit del finançament de l'Ajuntament de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya, així com del suport explícit d'organismes com ara la *Oficina d'Afers Religiosos* (OAR) i la *Oficina per la No Discriminació* (OND) de l'Ajuntament Barcelona, així com de la *Direcció General de Migracions, Refugi i Antiracisme* i la *Direcció General d'Afers Religiosos* (DGAR) de la Generalitat de Catalunya.

L'objectiu principal de l'ODIC és monitorar i centralitzar totes les denúncies d'islamofòbia que esdevinguin al territori català, és a dir, tot acte de discriminació, actitud hostil o perjudici exercit sobre una persona pel fet de ser musulmà/na o ser percebut/da com a tal. També, tot discurs que fomenta i/o normalitza aquestes pràctiques. Així mateix, l'ODIC promou la

denúncia d'aquestes pràctiques tan social como judicialment. Un projecte que a hores d'ara ens sembla crucial per dues raons: en primer lloc, per tal que les persones que són objecte d'aquestes discriminacions puguin trobar justícia, i, en segon lloc, perquè la visibilització d'un fenomen que creix de manera alarmant enmig d'una certa indiferència és la primera condició per tal de lluitar efectivament contra ell.

Concebut el 2017, configurat al llarg de 2019 i finalment posat en marxa i presentat al públic el 2020, SAFI ha assumit durant el 2021 les tasques de visibilització i difusió de les activitats a les quals es destina l'ODIC, principalment entre les comunitats de musulmans i musulmanes. Donar a conèixer l'Observatori entre els col·lectius de víctimes potencials de la islamofòbia és, creiem, un pas imprescindible, especialment en aquesta primera fase d'existència de l'Observatori, que podríem anomenar de desplegament. L'estratègia de difusió ha tingut dos eixos fonamentals:

a)

D'una banda, els centres de culte, tant per la seva centralitat al si de les comunitats, actuant molts cops com a corretja de transmissió de notícies i espai de deliberació comunitària, com pel fet que són, també, un objectiu privilegiat d'atacs islamòfobs. Si durant l'any 2020 vam concentrar els esforços en difondre l'existència de l'Observatori entre els centres de culte de Barcelona, la seva àrea metropolitana i, en menor mesura, Girona, durant el 2021 han merescut una especial atenció aquells oratoris situats a les províncies de Tarragona i Lleida, tal com es pot constatar en el següent quadre:

DATA	LLOC	DATA	LLOC
4/2/2021	Badalona	3/4/2021	St. Sadurní d'Anoia
16/2/2021	Granollers	1/5/2021	Vilanova i la Geltrú
16/2/2021	Hospitalet de Ll.	28/5/2021	Torredembarra
16/2/2021	Manlleu	29/5/2021	Amposta
16/2/2021	Torroella de M.	29/5/2021	Tortosa
16/2/2021	Vic	5/6/2021	Calafell
17/2/2021	Salt	12/6/2021	El Vendrell
17/2/2021	Tarragona	19/6/2021	Cambrils
17/2/2021	Palafrugell	30/10/2021	Cervera
17/2/2021	St. Feliu de Ll.	30/10/2021	Mollerussa
19/2/2021	Barcelona	30/10/2021	Tàrrrega
19/2/2021	Barcelona	20/11/2021	Reus
19/2/2021	Barcelona	20/11/2021	Reus
19/2/2021	La Garriga	5/12/2021	Valls

Estratègia de difusió de les activitats de l'ODIC a centres de culte durant el 2021.
Font: Elaboració pròpia.

No cal dir que, atenent a les dades proporcionades pel **Mapa Religiós de Catalunya** corresponents a l'any 2020 (<https://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos/estudis/Mapa/>), que inclou 284 centres de culte islàmics, la difusió de les activitats de l'ODIC ha arribat només a una part molt petita, a un 9,8% del total d'oratoris i mesquites del país, el que fa palesa la feina que ens queda pel davant.

b)

D'altra banda, les activitats de l'ODIC també s'han difós en altres fòrums, a través del projecte **E4I (*Empowering for Inclusion*)**. Entre altres, la finalitat i els objectius de l'Observatori s'han fet palesos a una sèrie de formacions a Rubí, durant el mes de juny de 2021, així com a una conferència impartida a la facultat de Psicologia de la UB (maig de 2021).

Als mesos de setembre i desembre de 2021, l'ODIC també ha participat a seminaris del projecte **TIP (*Theatre Tools for Islamophobia Prevention*)**, coordinat a l'estat espanyol per l'associació **Forn de Teatre per Pa'tothom**. L'ODIC també ha estat, en fi, objecte d'una presentació oficial davant la **Sindicatura de Greuges de Barcelona** i la **Fundación CEPAIM**. A més, i al marge d'aquests contextos formals, els objectius de l'ODIC s'han presentat informalment en totes aquelles ocasions en que els membres de l'equip hem tingut ocasió de fer-ho. La voluntat, no cal dir-ho, és aconseguir que el nivell de visibilitat assolit entre les comunitats musulmanes generi progressivament estructures de confiança que facin que les eventuais víctimes d'agressions islamòfobes trobin en l'ODIC un instrument útil per canalitzar els seus greuges.

2. QÜESTIONS METODOLÒGIQUES I EPISTEMOLÒGIQUES

Res no fa predir que, en els pròxims anys, l'espectre de la islamofòbia deixi d'amenaçar les societats europees. L'any 2021 no ens ha portat cap canvi de paradigma, cap punt d'inflexió, cap millora significativa, ni a Catalunya ni a la resta de l'Estat i de la Unió. El panorama polític és ben significatiu. Els discursos discriminatoris explícits que emanen dels partits d'extrema dreta es troben cada cop més naturalitzats, i condicionen els debats públics que prenen protagonisme als parlaments i mitjans de comunicació. En el cas espanyol, l'arribada de VOX a governs autonòmics com ara Castella i Lleó sembla l'avantsala de futures coalicions de govern encara més ambiciosos; a altres països de la Unió, com ara Hongria, Polònia o Eslovènia, l'extrema dreta ja ha assumit responsabilitats de govern. A França, la radicalització de les posicions laïcistes i antimusulmanes és un fet constatable, així com l'autèntica cacera de bruixes encetada contra aquells que rebutgen d'una forma o altra aquesta deriva, anomenats despectivament "*islamo-esquerranosos*" ("*islamo-gauchistes*"). Arreu, les fronteres d'Europa continuen tancades pels refugiats econòmics i ecològics que provenen del Sud global, en particular si professen la confessió musulmana, sotmesos a un règim de vigilància fronterer per bé que faci anys que s'han establerts entre nosaltres. Líbia o Síria ens recorden fins a quin punt la guerra i les seves tragèdies fa temps que truquen a les portes d'Europa, i com girem la cara per tal de no veure les responsabilitats que els estats de la Unió tenen en l'esclat i manteniment d'aquests conflictes. Substituint altres representacions anteriors i ara esgotades de l'enemic, servint de pretext per disciplinar poblacions senceres dins d'un ordre internacional on només sembla regnar el capitalisme desbocat, la islamofòbia continua planant ben ferma, i la seva ombra es projecta sobre totes les superfícies del món que ens envolta.

Si fem únicament cas d'aquests arguments, però, la lluita contra la islamofòbia sembla esdevenir una batalla gairebé perduda. Si la islamofòbia és un règim d'associació d'idees tan profundament ancorat al nostre sistema econòmic i simbòlic, si aquesta fàbrica de prejudicis travessa els hàbits i protocols de les nostres institucions (aplicant criteris de sospita sobre els comportaments quotidians de musulmans i musulmanes), configurant-se com una veritable "*islamofòbia epistèmica*" (Grosfoguel & Martín Muñoz, 2012; Aparicio Gómez & Doménech Santos, 2020: 7), quines opcions tenim en cas que vulguem fer-hi enfront d'un sistema d'idees que supera clarament la nostra escala d'acció? Quin sentit pot tenir, aleshores, fer recompte de les manifestacions concretes que adopta la islamofòbia?

En primer lloc, fer-la visible, desemascarar-la. Denunciar que el conjunt de prejudicis que envolta les comunitats musulmanes té conseqüències pràctiques, sovint terribles, sobre els seus membres. A l'escola, a la feina, al mercat, arreu. La islamofòbia no és únicament un plec de principis abstractes que imposen estigmes sobre determinats col·lectius. És un dispositiu de racialització d'aquests mateixos col·lectius, i configura i justifica així un conjunt de discriminacions que pateixen els/les musulmanes, sospitosos no tant per allò que fan o deixen de fer sinó en el fons per allò que són. És, com diu Éric Fassin, un *“racisme sense races”* (Fassin, 2012). Posar en relleu els seus estralls sobre el dia a dia de les persones no significa oblidar la complexitat de l'ordre d'idees que la islamofòbia vehicula, sinó més aviat concentrar-se en allò que és immediat, que tenim al nostre abast, allà on les nostres accions poden tenir un efecte a curt terme.

En segon lloc, la visibilització i la denúncia són poderosos mecanismes d'empoderament. La presa de consciència, en particular per part dels membres de les comunitats musulmanes d'Europa, que estan sent víctimes d'un conjunt específic de discriminacions per raó de la seva confessió religiosa, i que un dels efectes més rellevants d'aquesta pressió és la seva exclusió del camp cívic i polític, ens hi sembla necessària. Entendre les formes de racisme de les quals els musulmans i les musulmanes en són víctimes és el primer pas per tal que, malgrat tots els entrebancs, s'organitzin i lluitin en defensa dels seus drets individuals i col·lectius. És evident que no es tracta d'una lluita fàcil, però el silenci, l'acceptació resignada en la qual cauen molts cops les víctimes de la islamofòbia -en entendre que protestar sovint no sembla servir de res, o que fins i tot és contraproductiu- només és un estímul per aquells/es que gaudeixen de la impunitat.

En tercer lloc, posar en relleu el paper decisiu que juguen les administracions públiques en la denúncia, sensibilització i lluita contra la xacra islamòfoba. Atès que la islamofòbia, com recordarem seguidament, creix a l'empara d'un ordre normatiu i d'una arquitectura política que encara avui dia és condescendent amb les formes més innòcues de discriminació per motius religiosos, el protagonisme de les administracions és clau per tal de sensibilitzar els/les treballadors/es i establir mecanismes efectius (manuales de bones pràctiques, sancions estrictes als infractors, etc.) en una lluita que, sense aquesta implicació, està condemnada a restar residual. Necessitem comptar amb el suport convençut de les administracions públiques, i creiem que informes com ara aquest poden ajudar en aquesta línia.

L'Observatori de la Islamofòbia a Catalunya (ODIC), pren, així doncs, com a tasca la denúncia de les formes més explícites i concretes d'islamofòbia que pateixen els/les musulmans/es de casa nostra, tot acceptant que totes les varietats de racisme -també aquesta- tenen una dimensió institucional, sigui per acció o per omissió, i que la islamofòbia es desplega sovint en escales que escapen al recompte i anàlisi de greuges que efectuem. En cap cas, però, el nostre informe ofereix una imatge exacta i completa de la realitat, ans al contrari. L'ODIC elabora un informe anual, en aquest cas corresponent a l'any 2021, amb la voluntat, no pas de cobrir tots els aspectes de la vida en societat esquitxats per la petjada de la islamofòbia, sinó més aviat per tal d'analitzar tendències en les seves formes més normalitzades, en els seus registres més trivials, en aquells casos que a priori semblen més allunyats de l'estat d'excepció en el qual hom gosaria dir que viuen les comunitats musulmanes europees.

Si ens estimem més referir-ho d'aquesta manera, l'informe presta atenció i reflexiona sobre una de les dimensions que pren aquesta *“cultura política anti-musulmana”* (Kundnani, 2007: 29) a la qual ja fèiem referència en l'informe corresponent a 2020. En aquest sentit, l'ODIC no s'interroga, per exemple, per les formes que adopta la islamofòbia institucional a les presons, els centres d'internament d'estrangers o les fronteres, que queden fora del seu abast. Altres recerques i informes recents se n'ocupen de forma explícita, i amb lucidesa, d'aquestes dimensions més polítiques de la islamofòbia (vid. Amazian, 2021; Choudhury, 2021; Douhaibi & Amazian 2019). Aquest informe recull i reflexiona sobre casos que representen allò que podríem anomenar, a falta d'un terme millor, la *“islamofòbia de carrer”* o la *“islamofòbia trivial”*, és a dir, sobre els processos de naturalització que afecten aquest entramat de representacions estereotipades sobre la religió musulmana i els seus practicants, i que condiciona de manera decisiva aspectes comuns i a bastament compartits de la vida quotidiana com ara l'accés a l'escola, al mercat laboral o al mercat residencial.

Pel que fa a la metodologia emprada per efectuar el recull de casos, així com les limitacions imposades sobre la recerca, ens hem de remetre a les situacions ja descrites dins de l'informe corresponent a 2020.

---

a) Al llarg de 2021, ha tingut continuïtat la situació d'excepció provocada per la pandèmia de la COVID-19. No cal que insistim en les dificultats que això ha comportat en el moment d'efectuar la recollida de dades: dificultats per portar a terme reunions presencials amb les víctimes denunciants, limitacions al desplaçament i la mobilitat, un èmfasi excessiu sobre les reunions virtuals (en línia) i les trucades de telèfon, etc. Abordar temàtiques delicades, que poden mobilitzar emocions intenses, a través de vies de comunicació no presencials burocratitza sovint la relació que els/les denunciants mantenen amb els/les entrevistadors, fins i tot són una font potencial de malentesos. En qualsevol cas, l'equip tècnic de l'ODIC ha hagut d'adaptar-se, com la resta de persones, a aquesta situació, fent, com es diu de manera planera, “de la necessitat virtut”.

---

b) D'altra banda, les limitacions i hàndicaps que presenta la recollida d'informació són semblants a les descrites l'any passat. El fet que hàgim contactat amb les víctimes per mediació del formulari de denúncia de l'ODIC facilita el contacte directe, i alhora el contrast de les dades que, dins del formulari, sovint són massa sintètiques i no permeten aprofundir en el cas. Cal no oblidar que aquesta atenció personalitzada, d'assistència a les víctimes, és una de les tasques fonamentals que duu a terme l'ODIC. Ara bé, des del punt de vista d'anàlisi de les dades, el formulari i l'acompanyament posterior fa recaure sobre la subjectivitat de la víctima el pes de la informació, i no resol el problema de la triangulació amb altres testimonis o amb els/les propis agressors/es. De fet, aquesta és l'assignatura pendent en termes de fiabilitat de les dades, i és dubtós que en els anys que venen siguem capaços de respondre a un desafiament metodològic que, per la seva pròpia naturalesa, és incorregible: els

agressors, o bé neguen haver-hi comès cap acte punible o criticable per por a les eventuais sancions i directament fugen de l'entrevistador, o bé, rarament, assumeixen la seva responsabilitat tot negant la seva naturalesa islamòfoba. Sigui com sigui, la base de la denúncia recau sovint exclusivament en el relat efectuat per la víctima. En termes assistencials, no podria ser d'una altra manera. Que quedi clar que aquí no es tracta de menystenir o impugnar el protagonisme d'aquest relat, ben al contrari, sinó més aviat d'entendre que aquest relat, com qualsevol altre, està condicionat pel context de la seva enunciació, i que la seva finalitat no és la dilucidació d'una veritat pretesament objectiva sinó protegir i valorar la posició social de qui el fa públic, gairebé sempre la víctima.

D'altra banda, ateses les condicions estructurals que presenta l'equip de l'ODIC (un equip tècnic constituït per 2 membres a temps parcial per atendre i assistir a les víctimes, i alhora per acreditar totes les denúncies), i malgrat la bona voluntat, continuem arrossegant les dificultats lingüístiques que ja vam detectar l'any passat (manca de competència en la llengua materna d'algunes víctimes), i que no tindran solució a curt o mig terme sense una ampliació de l'equip i, per tant, una millora pressupostària que, ara per ara, no podem predir.

c)

En constatar l'any passat que les denúncies rebudes a través del formulari en línia que l'ODIC posa a disposició de les víctimes eren poques en relació amb el volum total de casos recollits, ens hem afanyat a millorar la comprensió i accessibilitat al formulari, i això s'ha reflectit en un augment dels casos que ens arriben per aquesta via. És clar que, en bona part, la visibilització del formulari i de la pàgina web de l'ODIC ha estat conseqüència de la intensa tasca de difusió duta a terme pels membres de *SAFI (Stop als Fenòmens Islamòfobs)*, feta tant presencialment -visitant oratoris i associacions per tal de donar a conèixer els serveis que ofereix l'ODIC- com per via telemàtica, a través de les xarxes socials (Facebook, Twitter, Instagram, etc.).

La publicació de les finalitats de l'ODIC, a més, ha vingut acompanyada de l'establiment d'acords de col·laboració amb entitats afins, com ara la *Fundació Bayt al-Thaqafa*. En la mesura que la Fundació manté obert el seu propi canal de denúncies, hem arribat a l'acord que ens facin arribar aquells casos susceptibles d'una lectura en termes d'islamofòbia. La recollida indirecta de casos és complexa, atès que l'equip de l'ODIC no pot interpellar a les víctimes i/o testimonis per tal de recollir informacions complementàries. A canvi, disposem d'un petit ventall de casos que enriqueixen la mostra, i que se sumen als proporcionats per organismes de les administracions públiques com ara l'*Oficina per la No Discriminació* de l'Ajuntament de Barcelona.

En definitiva, es tracta d'una opció on el balanç de beneficis és, creiem, superior al dels desavantatges.

3. ANÀLISI DE LES DADES

Una casuística restringida...

La selecció dels casos que finalment s'incorporen al pool d'enguany ha seguit criteris semblants als que ja vam destacar amb ocasió de l'informe corresponent a 2020. És a dir, assumim que una part dels casos recollits podrien perfectament interpretar-se com fets islamòfobs, però, davant les dificultats per verificar efectivament, de manera explícita, aquesta dimensió, optem per descartar-los, amb l'objectiu de mantenir el rigor analític. Som conscients que la perspectiva interseccional ens convida a interpretar els eixos de discriminació de manera conjunta, aplegant variables racistes, de gènere, classe i religió dintre d'un mateix anàlisi (Crenshaw, 1991), però alhora l'ODIC assumeix com a propòsit fonamental la detecció i denúncia de la islamofòbia, de manera que, sinó destriar, com a mínim hem d'emfatitzar aquesta dimensió en el conjunt de casos recollits. Això ens ha obligat, un cop més, a renunciar a casos on la discriminació per raons religioses és dubtosa o no verificable, el que és especialment discutible quan ensopeguem amb l'anomenada "*morofòbia*" (Bravo López, 2012; Martín-Márquez, 2011; Mateo Dieste, 2015; Prado, 2008). En efecte, resulta particularment difícil procedir a un tractament diferenciat de la variable islamòfoba quan les referències emprades a les agressions verbals o físiques adreçades a un ciutadà o ciutadana incorporen la noció de "*moro*", un terme vexatori indiscutiblement polisèmic. Això no obstant, tot i aquesta polisèmia, ens hi sembla que la morofòbia mobilitza en l'actualitat referents fonamentalment racials, i, per tant, el descartem sempre que el seu context d'ús (per ex. davant una mesquita, en creuar-se amb una dona amb *hijab*, etc.) no justifiqui la inclusió del cas. Volem reiterar aquest punt: la no inclusió d'alguns dels casos recollits en el pool final no vol dir que no constitueixin exemples d'islamofòbia, sinó que, davant la impossibilitat d'acreditar de manera ferma aquesta dimensió, optem per la solució prudent de no utilitzar-los a efectes d'anàlisi.

Tanmateix, el perfeccionament del **formulari de denúncia** localitzat a la nostra pàgina web (<http://www.odic.cat/denuncia/>), així com l'experiència acumulada per l'equip de recerca ens ha permès depurar la selecció prèvia de casos i obligar-nos a descartar un nombre força més petit que l'any anterior. Així, si l'any passat descartàvem aproximadament un 44% dels casos rebuts (15 d'un total de 34), enguany hem limitat el rebuig a menys d'un 25% dels casos (7 d'un total de 30). Un cop més, els casos

descartats ben bé haguessin pogut incorporar-se a la selecció definitiva en cas de disposar de més informacions: casos de discriminació immobiliària, d'assetjament policial a joves tutelats per la DGAIA, de pintades racistes a centres escolars, etc., que sense dubte constitueixen accions mereixedores de sanció, queden fora de la nostra consideració en la mesura que no podem verificar que l'adscripció a la religió musulmana esdevingui una variable utilitzada per l'agressor/a en el moment de cometre-la, o que cap dels testimonis consultats faci esment en les seves declaracions.

Un cop més, també, la selecció rigorosa dels casos que són objecte d'anàlisi afecta en particular a les agressions i/o vexacions personals, que acostumen a constituir el gruix de les denúncies en informes semblants a la resta de la Unió Europea i que sense dubte formen la part més important d'aquesta "islamofòbia trivial" a la qual fem referència. En la mesura que les agressions *ad personam* sovint no van acompanyades de cap mena de declaració verbal de la part del/la agressor/a, i si l'objecte de l'agressió no és cap signe més o menys explícit de pertinença a una confessió (com ho podria ser, per exemple, un hijab o una barba abundant), resulta difícil determinar, a efectes analítics, una decantació per arguments islamòfobs. Així doncs, i tal com vam constatar en l'informe corresponent a l'any 2020, les vexacions adreçades a centres de culte o les que tenen lloc a centres escolars, fàcilment identificables des de la perspectiva de la islamofòbia, resulten sobredimensionades amb relació al total de casos escollits. Paradoxalment, les manifestacions islamòfobes que tots/es intuïm que són més nombroses, aquelles que prenen l'individu musulmà com a diana a l'espai públic (al carrer, dins d'una botiga, agafant el transport públic, etc.) acaben sent subanalitzades en relació amb altres accions més visibles o identificables. Aquest és un biaix del qual som ben conscients, i en qualsevol cas, el que podem assenyalar és que la mostra de casos que recull aquest informe no té pretensions quantitatives, sinó qualitatives. És a dir, els casos arreplegats interessin més per la seva condició paradigmàtica o exemplar, per la capacitat que tenen per tal d'identificar àmbits i, en el millor dels casos, il·lustrar tendències, que no per elaborar estadístiques i marcar percentatges vàlids. En aquest sentit, les agressions *personals* que recull aquest informe, sent de fet la punta d'un iceberg probablement molt més voluminós, ens permeten no obstant albirar el camp sobre el qual s'articula aquesta islamofòbia de base.

És notòria l'escassa presència de denúncies vinculades a les xarxes socials. En el còmput d'enguany, només dos casos (**cas 3** i **cas 22**) fan referència directa a vexacions que hauria rebut una persona o grup de persones identificada/es com a musulmana/es a través de les xarxes socials. Atès el fet que resulta complicat establir una frontera clara entre les informacions que vehiculen les xarxes socials i els mitjans de comunicació tradicionals, si sumem els casos que fan referència al tractament esbiaixat i/o discriminatori que algunes cròniques de diaris ofereixen de les comunitats musulmanes, el còmput ascendeix a 8 casos d'un total de 30 (26,6%), percentatge que en tot cas continua semblant, si més no, reduït. En canvi, la sensació general és que, emparats en l'anonimat relatiu que permeten les xarxes, aquestes constitueixen un espai privilegiat per a l'expressió de comentaris o judicis islamòfobs, adreçats contra usuaris concrets o de manera general contra la religió musulmana i les comunitats que la professen. L'absència gairebé total de denúncies es deu, sense

dubte, a diverses raons, entre les quals ens arriquem a destacar, per exemple, l'absoluta normalització que han assolit aquestes vexacions a les xarxes, les dificultats per a perseguir-les des d'un punt de vista legal i, en conseqüència, la resignació general que manifesten molts usuaris/es musulmanes/es (Oliveres, 2019). El resultat és, així doncs, que la impunitat assolida per la islamofòbia a les xarxes (atacs d'odi coordinats després d'un atemptat terrorista (García de Blas, 2017), d'una notícia sobre les reivindicacions d'individus i/o col·lectius musulmans, d'un episodi de política internacional que pren un país de majoria musulmana com a referència, etc.) només troba limitacions quan les opinions islamòfobes cristal·litzen en amenaces concretes contra la integritat física o psíquica de les persones. Per la seva gravetat i importància, estem convençuts que l'abordatge de la islamofòbia exhibida a les xarxes és una assignatura pendent que aquest informe haurà d'abordar en un futur pròxim, i que altres entitats afins, com ara MCI (*Musulmans Contra la Islamofòbia*), es prenen molt seriosament.

Una altra cosa són els mitjans de comunicació convencionals, com ara diaris, ràdios o televisions. Amb l'excepció dels mitjans de filiació ultradretana, la majoria dels mitjans presenten unitats de protecció dels drets del lector/oïdor/espectador (*ombudsman*) o disposen de protocols que vetllen per la igualtat de tracte en referència a minories ètniques, sexuals o religioses. Això no impedeix, evidentment, que la representació puntual que alguns periodistes elaboren sobre la pràctica individual i/o comunitària dels musulmans/es -i més encara l'opinió privada de columnistes- pugui reflectir punts de vista carregats de prejudicis, tal com queda palès en alguns dels casos recollits en aquest informe (6 casos, és a dir un 20% del total). Ara bé, la complexitat de l'abordatge de la islamofòbia als mitjans de comunicació, que moltes vegades s'expressa de manera encoberta, o en qualsevol cas sense la franquesa que destil·len les xarxes socials, necessita una metodologia específica, i ja existeixen altres organitzacions (en particular, l'*Observatorio de la Islamofobia en los Medios*, <https://www.observatorioislamofobia.org>) encarregades de l'anàlisi d'un camp que mereix, repetim, una gestió diferenciada.

Una última consideració, abans de remetre'ns a les tipologies que hem utilitzat per tal d'organitzar els casos objecte d'anàlisi. A fi de reforçar la visibilitat de l'informe anual i enriquir el debat sobre el pes de les sensibilitats islamòfobes a les societats contemporànies i sobre les maneres de fer-hi front, des de l'ODIC volem incorporar amb cada informe un petit monogràfic que abordi algun aspecte crucial que afecti la vida quotidiana de musulmans i musulmanes a casa nostra. Enguany, encetem aquests monogràfics en relació amb l'Educació Religiosa Islàmica (en endavant, ERI). Amb motiu del desplegament, durant el curs 2020-2021, del Pla pilot per a la impartició de la matèria de Religió Islàmica en centres educatius (Generalitat de Catalunya, 2020), pla que ha tingut continuïtat al llarg del curs 2021-2022, creiem necessari fer un balanç de l'aplicació d'una mesura llargament sol·licitada per les comunitats musulmanes, per tal d'assenyalar els mèrits i mancances del projecte i, alhora, valorar en quina mesura uns i altres han de llegir-se a la llum d'aquesta sensibilitat islamòfoba que és pròpia de la nostra època.

.... I les tipologies que se'n deriven

Pel que fa a les tipologies, ens hem decantat per continuar amb el sistema de classificació que vam emprar en l'informe anterior, és a dir, distingir entre la islamofòbia personal, la institucional i la simbòlica, tot sabent que en molts dels casos recollits les fronteres entre les tres tipologies no són clares. Si la primera de les manifestacions pren, tal com acabem d'explicar, l'individu identificat/da com a musulmà/na com a objecte de l'agressió, la segona s'interessa per aquelles situacions en què l'agressió es projecta sobre un espai o centre identificat com a islàmic (centres de culte, però també seus d'associacions, botigues d'alimentació, etc.) mentre que la tercera, finalment, fa referència a aquelles agressions de caràcter més general o abstracte que poden esdevenir sense una referència concreta a individus o espais comunitaris (una pintada al carrer, un comentari a les xarxes, una notícia als mitjans de comunicació, etc.)

Ja vam recalcar en ocasió de l'informe corresponent a 2020 que, de fet, les tres tipologies sovint s'encavalquen a la pràctica, i que no cal prendre aquest procediment analític com una mena d'emanació de la realitat, sinó més aviat com un camí traçat per tal de comprendre els àmbits primordials on intervé la islamofòbia. També vam assenyalar que la nostra convicció és que, des de la perspectiva del/s subjecte/s que comet/en l'agressió, totes les formes de discriminació islamòfoba són, per la seva naturalesa, institucionals i sistèmiques, és a dir, gaudeixen del suport, la mala praxi o la inacció de les administracions públiques per tal de restar impunes i assolir el procés de naturalització que, al cap i a la fi, ens fa acceptables pràctiques d'assetjament, control o rebuig que en altes casos consideràriem inacceptables. La impunitat, real o esperada, que sovint acompanya les pràctiques de discriminació és el que afavoreix la seva reproducció en el temps i espai. Un exemple clar el trobem al **cas 7**, una denúncia col·lectiva interposada per nombroses entitats (entre altres, **SAFI**) contra la campanya de publicitat electoral que VOX va dur a terme durant les eleccions autonòmiques del 14 de febrer de 2021. Focalitzant sobre el vídeo "**#StopsIslamización de Cataluña**" (<https://www.youtube.com/watch?v=0pvvUU8IPNQ>), les entitats posaven en relleu l'ús selectiu, barroer i clarament discriminatori de diverses informacions que barrejava el spot amb la finalitat d'establir una associació mecànica entre islam, masclisme, delinqüència, immigració i terrorisme.

Vídeo campanya VOX.mp4

Ara bé, malgrat les evidències acumulades i el caràcter gairebé paradigmàtic que presentava el vídeo electoral del partit ultradretà, com una mena d'encarnació de tots els prejudicis que travessen la islamofòbia, la denúncia interposada davant la **Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació de Catalunya** va ser transferida a Madrid en haver-se publicat el vídeo des de la seu central del partit a la capital de l'estat. I la fiscalia de Madrid va decidir arxivar el cas en la mesura que el vídeo "*está amparado por la libertad de expresión y no constituye el delito de incitación al odio que denunciaron varias entidades musulmanas*" (Pozas & Altimira, 2021). És evident que no ens correspon a nosaltres valorar els fonaments legals d'aquesta decisió, però també ens sembla evident que l'acceptació per part del sistema judicial d'un vídeo amb continguts clarament islamòfobs contribueix a naturalitzar els discursos discriminatoris, a situar-los al mateix nivell de legitimitat que qualsevol altra posició ideològica i, en definitiva, a estimular discursos futurs construïts sobre els mateixos paràmetres.

Una altra forma d'islamofòbia institucional, més subtil si es vol, té lloc quan una administració pública, arrossegada per les seves pròpies inèrcies i protocols d'actuació, es mostra incapaç de respondre a una interpellació ciutadana perquè, com que no s'efectua pels canals convencionals, aquesta és desestimada. Amb el benentès que la desestimació no és únicament producte de la rigidesa burocràtica de les administracions, sinó d'una sensibilitat (islamòfoba, en aquest cas) que posa en dubte la competència dels demandants i en definitiva la legitimitat de les seves demandes. Així, per exemple, quan una administració desatén les demandes -molts cops reiterades en el temps- de membres de les comunitats musulmanes perquè no s'ajusten als models previstos, sense oferir una alternativa que permeti establir un canal de diàleg amb els administrats, o quan endarrerix la resposta davant una situació d'urgència perquè aquesta no ha estat degudament reportada, emfatitza pràctiques d'exclusió selectives que operen sobre criteris discriminatoris, i ens obliguen a preguntar-nos que hagués passat si els demandants, en lloc de ser musulmanes/es, pertanyessin a un col·lectiu legítimat. Com veurem més endavant, la implementació de l'ERI al sistema educatiu català constitueix un bon exemple de pràctiques burocràtiques contaminades per una sensibilitat discriminatòria.

Les agressions personals

l'efecte principal de la naturalització de la islamofòbia

8 d'un total de 23 casos escollits (gairebé un 35%) els hem adscrit principalment a la categoria d'islamofòbia personal, tot i que alguns d'ells (com ara els casos 25 i 28) mereixen també, per les seves especificitats, una lectura en termes institucionals. Tot i que estem convençuts, tal com ho hem expressat, que es tracta d'una categoria clarament infraestimada en termes percentuals, el ventall de casos que recollim és prou significatiu per entendre algunes de les dinàmiques habituals que pateixen els musulmans/es a casa nostra.

En primer lloc, les agressions verbals a l'espai públic, que de segur constitueixen una de les manifestacions més quotidianes dels prejudicis islamòfobs. Veiem, per exemple, el cas 13: en un dia calorós, a un carrer de Barcelona, una dona amb *hijab* acompanyada pels seus fills rep comentaris despectius sobre la seva vestimenta mentre es dirigeix cap a l'escola. No cal ni tan sols fer cap mena de declaració islamòfoba: una altra dona es creua amb ella, la mira i remira de dalt a baix, amb un aire de fàstic, i pronuncia un "Y es que...". Res del que la víctima ha fet sembla justificar una mostra semblant de rebuig, i l'únic element que permet identificar-la com a objecte potencial d'una agressió, que fa d'ella una persona *desacreditable* (en el sentit de Goffman, 2006) és el seu *hijab*. En interposar la denúncia al formulari en línia, la mateixa víctima declara que situacions com aquesta sovintegen en el dia a dia.

El transport públic és, també, un context propici per aquesta mena d'islamofòbia sòrdida i trivial, que tot i la seva rutinització, certament pot desembocar en episodis durs i fins i tot traumàtics per a les víctimes. Un exemple colpidor el tenim en el cas 19:

CAS 19

una agressió continuada al metro

Una adolescent de 13 anys, vestida amb *hijab*, acostuma a fer un mateix recorregut per la Línia 2 del metro de Barcelona, dos cops al dia. En una ocasió, mentre hi era a un dels vagons fent el trajecte habitual, una parella va seure al seu davant. La dona, mirant-la fixament, va començar de sobte a cridar-la, amb agressivitat: "*Mora de mierda, este es un país libre, y si quieres vivir aquí, tienes que ser como todos. Vete a tu país*".

La jove va quedar en estat de xoc a causa dels comentaris, i no va respondre davant la violència verbal de la qual era objecte. Va voler, de fet, deixar ràpidament el vagó a l'estació més propera, tot i que la dona continuava increpant-la, i l'hauria seguit de no ser per un altre passatger, que li va impedir tot barrant-li el pas. En veure que la jove rebia una ajuda inesperada, l'agressora va cridar, en aquest cas en referència a la resta de viatgers del vagó: "*Después no os quejéis si los musulmanes os roban y os matan*".

Tot i que la jove, amb l'ajuda de la seva família, va voler interposar una denúncia i el cas va merèixer una certa atenció mediàtica (Rodríguez Carrera & Riart, 2021), el cert és que, com és habitual en els casos d'islamofòbia trivial, el desenllaç és descoratjador. Ningú havia denunciat els fets davant els vigilants de seguretat del metro, i perquè no s'havia recollit cap testimoni, la possibilitat que el cas prosperi en la seva tramitació judicial és escassa. Tot i la voluntat de la família de no voler passar per alt l'agressió patida per la seva filla, els advocats van aconsellar no continuar per la via administrativa. Ja sigui per una mena de pacte de silenci que assumeixen els testimonis potencials, que eviten complicar-se la vida ajudant a la jove, ja per indiferència o directament perquè comparteixen part del punt de vista de l'agressora, el cert és que la impunitat no fa altra cosa que animar a l'agressora a repetir actes semblants en un futur.

Ayer mi hermana (menor de 13 años) sufrió un episodio de islamofobia y racismo en el metro de BCN (insultos y acoso). Los hechos ocurrieron en Bac de Roda a las 16:30 aprox. Me consta que hubo gente q la defendió. Si alguien lo grabó, necesito vídeos/testigos. (MD) Compartid 🙏🙏

Tú y 9 más

L'àmbit immobiliari i laboral ofereixen també contextos propicis per al desplegament de comportaments islamòfobs. En el cas 24, una parella que vol llogar un pis a través d'una agència immobiliària, i havent satisfet totes les condicions imposades per l'agència (fiança i paga i senyal), acorda procedir a fer efectiu el contracte a partir del mes d'octubre de 2021. Quan l'agent immobiliari recull els DNI de la parella per formalitzar el contracte, comprova per la foto del document que ella porta *hijab*, i tot seguit comença a posar pegues. El procés de lliurament de les claus s'allarga més enllà dels acords establerts, i l'agència entra en una fase de dilacions que conclou quan la parella s'assabenta que el pis ha estat llogat a un altre particular. Fastiguejats per un desenllaç que no comprenen, la parella vol recuperar ràpidament la fiança dipositada però a l'agència els hi diuen que només recuperaran els calés si signen un document on es comprometen a no interposar cap denúncia.

Més enllà de la dubtosa legalitat que suposa la signatura d'un document semblant, el cas posa de manifest fins a quin punt els elements identificadors del/la musulmà/na actuen com a barrera que a la pràctica limita els drets de les persones i suposa una mena de sostre de vidre implícit, mostrat en informes més recents (vid. [Fitó, Broll i Ajuntament de Barcelona, 2020](#)). Totes hem sentit alguna vegada relats de companyes i col·legues musulmanes que sol·liciten per telèfon una visita a una agència immobiliària amb intenció de lloguer o compra expressant-se en un perfecte català o castellà i que, quan són cominats a identificar-se pel nom i veritablement *delaten* la seva condició estigmatitzada ("sóc en Muhammad", "sóc l'Aixa", etc.), provoquen una petita pausa dramàtica que moltes vegades desemboca en un seguit de pretextos dissuasius ("*en realitat el pis és més petit*", "*està pendent de reformes que no surten a la fitxa*", etc.) o, en el pitjor dels casos, en una falsa cita a la qual no acudeix l'agent immobiliari ([Rodríguez, 2020](#)).

Tanmateix, enlloc es percep la vigència d'aquest sostre de vidre frustrant i empobridor que dins de l'àmbit de la feina. A vegades, és prou la voluntat de fer compatibles l'activitat laboral amb la pràctica religiosa perquè la persona sigui acomiadada. En el cas 11, en efecte, la mera sol·licitud d'un petit espai per poder realitzar la pregària en les hores de descans és motiu per una presa de posició de l'empresa que anuncia a la seva treballadora que no només no en podrà fer ús de cap espai per pregar, sinó que s'haurà de treure el *hijab* a la porta de la feina si vol continuar treballant.

La Generalitat de Catalunya, a través del flamant i de recent creació **Organisme de Promoció i Protecció d'Igualtat de Tracte i no Discriminació** [1], es va comprometre a intervenir en el cas en la tardor de 2021, però la víctima no tenia, a hores d'ara, notícies d'aquesta eventual implicació. Tot i que en aquest cas la flagrant vulneració de drets laborals va merèixer, com a mínim, una moció al ple municipal de la ciutat on estava radicada l'empresa, podem imaginar les ocasions en què aquest tipus de pressions passen desapercebudes i assoleixen l'objectiu d'inhibir al treballador en l'exercici dels seus drets fonamentals.

---

[1] Creat en virtut de l'aplicació de la Llei 19/2020, d'igualtat de tracte i no discriminació.

I és que els estigmes que envolten als membres de les comunitats musulmanes són tan forts que sovint imposen un biaix sobre el judici que mereix el comportament del/la treballador/a, fent passar qualsevol conducta com una prova inequívoca del seu endarreriment i, en definitiva, de la seva incompetència, justificant així un acomiadament que en qualsevol altre cas seria percebut com a improcedent de la part dels mateixos contractants. Veiem, si no, el cas 29:

CAS 29

una dona musulmana no és competent per exercir una feina com a treballadora social

Una dona és contractada com a treballadora social amb competència en llengua àrab dins d'una empresa del sector, comença a rebre crítiques del seus caps i companys al poc de començar a la feina. La directora del centre, en particular, la critica perquè aborda qüestions religioses amb els usuaris d'un centre, per exemple parlant amb ells de "*festes que a Espanya no se celebren*", com ara el *Ramadà*. També rep crítiques perquè utilitza un llenguatge no estandarditzat per adreçar-se a les usuàries, quan les qualifica de "dones" de tal i no de "companyes" de tal. Li retreuen, en fi, que estigui massa influenciada per les seves creences religioses. Davant d'aquesta pressió continuada, i després d'una crisi d'ansietat reflectida en una baixa mèdica, la dona abandona voluntàriament la feina.

Evidentment, resten per aclarir molts aspectes d'aquest cas, però el que sembla desprendre's és, d'una banda, l'exercici d'allò que la [Nilufer Göle \(2015\)](#) ha anomenat els "*imaginari seculars*", és a dir, el conjunt cada cop més hegemònic d'idees que postulen una segregació radical de l'esfera secular i religiosa i que troben inacceptable que dins de l'esfera secular o mundana es produeixin intervencions provinents de l'esfera religiosa (com ara parlar de religió dins d'un centre d'atenció). De l'altra, la idea que els/les musulmans/es són persones proclius a deixar-se contaminar per aquestes creences (que són percebudes com a errònies), i que això les incapacita per a dur a terme una feina amb la professionalitat requerida. La idea, en fi, que les persones provinents de països arabòfons (Marroc o Algèria, per exemple) són consubstancialment religioses, i que aquest tret limita les seves respostes racionals, ens sembla, de manera inequívoca, un prejudici islamòfob i religiòfob que hauríem de desterrar del camp de la intervenció social.

Cas apart mereixen les cada cop més freqüents prohibicions d'utilització del banyador integral (l'anomenat burquini) a les piscines de titularitat pública o privada de Catalunya. En la mesura que l'ús d'aquesta peça de roba no sembla contradir cap aspecte legal, el rebuig que algunes dones experimenten quan intenten fer-ne ús a algunes instal·lacions esportives constitueix un clar exemple d'islamofòbia, ja sigui induïda pels excessos d'algun administrador carregat de prejudicis o per la voluntat de no ferir la sensibilitat de la resta de clients i fins i tot perdre'ls. Els casos 25 i 28 descriuen fets semblants, el segon a un centre municipal i el primer a les instal·lacions d'una coneguda cadena. Aturem-nos en el cas 25: dues joves pregunten a

l'administració del centre esportiu si poden fer ús del banyador integral a la seva piscina, i reben una resposta afirmativa. Al cap d'uns dies, durant el mes d'agost, però, i quan ja estaven a l'interior del recinte de la piscina amb el banyador integral, el monitor els recrimina i prohibeix l'ús, tot dient-les que ha rebut "ordres de dalt" i queixes d'altres usuaris, fent-les fora enmig de tothom. Després d'elevat una queixa a l'administració, les joves van rebre unes disculpes, i la direcció de la cadena, compromesa en un pla de formació adreçat tant al personal de direcció com als/les treballadors/es, va assegurar que aviat faria una normativa general per respondre favorablement a altres casos semblants.

Creiem evident que la normativa reguladora de l'ús del banyador integral a centres esportius (públics i privats) anirà en el sentit de la protecció dels drets que emparen a aquelles usuàries que desitgen fer-ne ús, i que a poc a poc aquestes respostes dissonants de la part de centres esportius aniran a la baixa, de manera semblant al que va passar quan, a les dècades de 1990 i dels 2000, les comunitats musulmanes van començar a sol·licitar el lloguer de pistes esportives per tal de celebrar pregàries multitudinàries. Davant el fort rebuig inicial de la part d'equips directius i usuaris, s'imposà progressivament la protecció dels drets fonamentals. Ara bé, l'evolució prevista (i desitjada) cap a una regulació proteccionista no evita que comprovem amb preocupació com, un cop més, la sensibilitat islamòfoba s'anteposa a la més elemental defensa de drets fonamentals davant d'una clientela que -resulta difícil no arribar a aquesta conclusió- es percep com a mancada de part dels drets que emparen a la resta.

Entre les agressions comeses sobre individus, ens resten aquelles que tenen lloc a les xarxes socials, i a internet en general. Internet és un espai virtual on proliferen les agressions de caràcter simbòlic, al·lusions abstractes i genèriques a la maldat i irracionalitat intrínseques de la religió musulmana i d'aquells que la professen, però també sovintegen les agressions *ad personam* dels anomenats *trolls*, a través dels perfils personals en xarxes com ara Facebook, Instagram, Twitter o TikTok. Com ja hem esmentat abans, una de les assignatures pendents de l'ODIC és recollir i analitzar un seguit de casos que, ara per ara, resten fora del nostre radar, però entre els que hem recollit, i a títol indicatiu, val la pena que ens aturem uns instants en el cas 3, que creiem paradigmàtic d'un cert *modus operandi*. Un especialista en acupuntura amb un perfil potent a la xarxa Facebook, convers musulmà, rep durant el mes de gener una sèrie de missatges vexatoris de contingut clarament islamòfob. Un cop denegat l'accés al *troll*, aquest es transmuta en una nova identitat per continuar el seu reguitzell d'insults, i cada cop que la víctima l'expulsa, assumeix una nova identitat per donar continuïtat al seu assetjament.

Poc podem afegir en aquest moment sobre aquesta mena d'agressions, ben segur molt nombroses, més enllà del fet que encarnen a la perfecció aquesta impunitat sobrevinguda que trobem determinant en la reproducció de la sensibilitat islamòfoba i per tant en l'extensió de la islamofòbia trivial. Una impunitat, però, que compta moltes vegades amb el suport tàcit dels administradors de les xarxes, rebecs de manera general a eliminar perfils i continguts a les xarxes que gestionen, emparats en una visió tramposa de la llibertat d'expressió, practicant sovint el *laissez faire* amb els atacs a les minories mentre es mostren intolerants quan les víctimes tenen poder i influència.

Una última consideració abans de tancar aquest capítol. Tal com es pot constatar, i amb molt poques excepcions, els casos recollits en la secció d'islamofòbia personal tenen a dones com a objecte de l'agressió, i, per tant, com a víctimes directes. Això no significa, òbviament, que els homes musulmans no puguin ser objecte quotidià de gestos i manifestacions islamòfobes, al carrer, a la feina, al transport públic o al mercat immobiliari. Tampoc atorga al nostre informe cap mena de valor estadístic, tal com hem volgut subratllar des de l'inici. El que creiem que significa, no obstant això, és quelcom que a hores d'ara hauria de ser evident: que el cos de les dones ha esdevingut el camp de batalla on es lliuren bona part de les guerres culturals que la islamofòbia vol lliurar a l'Europa contemporània, i que en aquesta mesura la islamofòbia elabora un discurs generitzat, és a dir, articulat al voltant de les problemàtiques del gènere. L'obsessió particular que la sensibilitat islamòfoba experimenta davant les dones musulmanes, i més en particular al voltant de la seva vestimenta (*hijab*, burquini, etc.), és el correlat d'un principi sexualitzador que, com ha demostrat [Joan W. Scott \(2018: 148\)](#) es remunta a l'època de la Guerra Freda i l'ascendència creixent dels Estats Units al concert internacional, amb el seu èmfasi liberal en els drets individuals. Ara que hem oblidat que la igualtat era un principi que mobilitzava lluites de classe i de raça i que tendim a definir-la únicament en termes de gènere, la llibertat sexual ha esdevingut una mena de sinònim de democràcia, "*... el preu que molts conservadors estan disposats a pagar per tal de proporcionar una justificació moderna a les polítiques antiimmigració que d'altra manera semblarien simplement xenofòbia reaccionària*" ([Fassin, 2010: 513](#)). I dins d'aquest camp de batalla, el cos cobert de les dones musulmanes, un cos que es nega a sotmetre a aquest híper-sexualització dominant i profundament androcèntrica, és el pretext perfecte per tal d'assimilar la religió musulmana als principis antidemocràtics i expulsar-la de l'escena política i cívica ([Ramírez, 2015](#)).

L'escola i els centres de culte, al centre dels debats que mobilitza la islamofòbia

Tal com va quedar palès en l'informe corresponent a l'any 2021, tant l'escola (en la fase de primària i de secundària) com els centres de culte semblen concentrar, en formats i per raons diferents, el gruix de les agressions islamòfobes que apleguem sota la categoria institucional. La centralitat de l'escola pren sentit si pensem que es tracta, amb l'excepció de l'hospital amb ocasió del part o en cas de malaltia, de la primera administració pública amb la qual les famílies musulmanes estableixen una relació formal i duradora. Educar els fills, i educar-los dins d'un context governat per principis seculars, constitueix un desafiament que certament pot posar a prova la cosmovisió dels pares i mares musulmans, però que sobretot, i com veurem, provoca alteracions en les inèrcies institucionals de l'escola pública catalana, que en general s'adapta malament a les demandes provinents de minories religioses, més encara si estan estigmatitzades. Així, i malgrat les iniciatives de l'administració per tal de resoldre la

qüestió [2], continuem recollint denúncies i problemàtiques centrades en la situació que es viu als menjadors escolars en relació amb la sol·licitud d'oferir un menú *halal*, compatible amb els principis rituals que imposa la religió musulmana (cas 18). En una important població propera a Barcelona, i davant la demanda efectuada per algunes famílies musulmanes, l'empresa encarregada de la gestió dels menjadors escolars públics del municipi va negar-se a respondre positivament, oferint com a solució l'habitual recurs a un menú vegetal amb peix. Només després de diverses reunions entre l'empresa, l'escola afectada i el responsable del Departament d'Educació de l'esmentada localitat, aquest últim es va comprometre a trobar una solució, que a hores d'ara resta pendent.

Cal recordar que l'absència d'oferta *halal*, argument esgrimit durant molts anys com a coartada per tal de rebutjar les demandes de les famílies musulmanes a les comunitats escolars, és a hores d'ara insostenible. A títol purament indicatiu, les estimacions plantegen que el 60% de la carn sacrificada a l'escorxador de Mercabarna, el més gran de Catalunya fins al seu tancament, el setembre de 2020, seguia el ritual *halal* (Amela, 2019). A més, el nombre d'empreses que gestionen menjadors que ofereixen productes *halal* no ha parat de créixer els darrers anys, i constitueix una demanda que cada cop més municipis imposen en el marc de les licitacions obertes per la gestió dels menjadors (Redacció, 2021). És cert que els criteris que la Generalitat de Catalunya difon a través de l'Agència de Salut Pública de Catalunya respecte a la contractació d'empreses de menjadors són força ambigus. Existeix un epígraf dedicat als "motius ètics o religiosos" que suposen la preparació de "menús especials", però la referència es resol amb una estranya al·lusió a un "menú sense porc" que no és en absolut un equivalent del *halal*, i la declaració accepta de fet que les escoles i/o empreses puguin no oferir aquests tipus de menús "... en cas que les condicions organitzatives o les instal·lacions i els locals de cuina no permetin que es compleixin les garanties exigides..." (Agència de Salut Pública de Catalunya, 2020: 5). Tot i això, cal recordar que la satisfacció d'aquesta demanda està recollida en els Acords de Cooperació que l'Estat espanyol va signar amb la Comisió Islàmica de Espanya l'any 1992 [3], i que malgrat que sigui lògicament necessari tenir en compte el nombre de famílies demandants a cada centre, el compliment de la llei no eximeix a cap municipi de la seva responsabilitat.

Pel que fa a l'oposició a l'obertura de centres de culte islàmic, constitueix ja una figura clàssica dels paisatges de la islamofòbia, i sense dubte es tracta del "problema" en el qual estan implicades les comunitats musulmanes que, només a casa nostra, ha suscitat una literatura més abundant (Haba, Santamaría & Yufra, 2014; López Bargados, 2018; Lundsteen, 2017, 2020, 2022; Moreras, 1999, 2009). L'empara que la llei

---

[2] Recordem, en aquest sentit, la instrucció sobre la diversitat alimentària promoguda pel Consorci d'Educació de Barcelona (2016)

[3] Llei 26/1992, del 10 de novembre, per la qual s'aprova l'acord de cooperació de l'estat amb la Comissió Islàmica d'Espanya (<https://www.boe.es/eli/es/l/1992/11/10/26/con>)

ofereix a aquestes demandes està, a hores d'ara, fora de dubte, així com la difusió de les garanties legals que, de la Constitució de 1978 cap avall, defineixen i, per tant, protegeixen la llibertat de culte com un dret fonamental. És cert que, com, d'altra banda, és ben normal, l'obertura d'oratoris ha de complir amb una sèrie de requisits tècnics i de seguretat, i que els ajuntaments han de ser escrupolosos en el compliment d'aquests aspectes. Ara bé, més enllà d'aquestes consideracions tècniques, creiem senzillament que les dilacions que encara avui dia practiquen alguns municipis a l'hora de respondre a aquestes demandes és inacceptable. Un exemple el trobem al **cas 27**, un conflicte enquistat a un municipi de l'àrea metropolitana de Barcelona des que la comunitat musulmana manifestés, ja el 2009, la intenció d'obrir un centre de culte. Es tracta d'un cas paradigmàtic, que compta amb els actors i trames de rigor: un alcalde de llarga trajectòria, i que al llarg dels anys ha mostrar escassa sensibilitat per les demandes de les comunitats musulmanes; una modificació in extremis de la normativa municipal dels usos dels locals que sembla feta per contenir la demanda d'un centre de culte; una elevada tensió al carrer, amb alts i baixos al llarg del temps, que inclou concentracions periòdiques a les portes de l'ajuntament -i davant la casa del mateix alcalde- i les corresponents denúncies davant el TSJC. Una situació de bloqueig, en fi, on els subterfugis despleats pel municipi per tal d'impedir l'obertura d'un centre de culte al centre de la ciutat serien insòlits si no fos perquè aquesta barreja de pràctiques dilatòries i promeses incomplertes han estat la norma durant molt de temps a casa nostra. Sortosament, la situació és molt diferent d'altres municipis de l'AMB i de la resta del país, i cal reconèixer que els avenços en el reconeixement i protecció del dret de culte són substancials. Malgrat tot, però, percebem amb inquietud iniciatives locals com ara les recents modificacions dels plans d'ordenament urbà que limiten l'obertura de nous centres de culte allà on aquesta activitat tingui contigüitat amb habitatges [4]. En restringir la pràctica del culte en els nuclis urbans i traslladar-lo, així doncs, a les zones perifèriques, sovint als polígons industrials, hom diria que aquestes normatives expulsen el fet religiós islàmic del cor de les seves ciutats i posen barreres als oratoris de proximitat que, en definitiva, constitueixen la demanda més repetida de les comunitats musulmanes en termes de culte (López Bargados, Lundsteen & Solé Arraràs, 2016).

Hem de lamentar també, dissortadament, que els centres de culte ja oberts i en funcionament continuïn sent objecte d'agressions periòdiques, de petits o grans sabotatges que impedeixen el normal funcionament de l'espai i que provoquen una alteració de la pràctica de culte. Aquesta és, en fi, una de les manifestacions més corrents d'islamofòbia trivial, que sovint es multipliquen quan algun esdeveniment encén les alarmes i prem el ressort de les respostes reactives. Això no obstant, volem deixar clar que els atacs als oratoris i mesquites de Catalunya no necessiten cap mena d'encenall per tal d'encendre's. Tal com veiem al **cas 23**, les pintades sovintegen al

---

[4] Vid., per exemple, Anunci i pla de regulació de l'establiment de centres de culte al terme municipal d'Esplugues de Llobregat (DOGC no 7291, del 12 de gener de 2017); Modificació puntual del Pla de Millora Urbana de Santa Coloma de Gramenet (DOGC no 6625, del 19 de maig de 2014).

voltant d'un oratori qualsevol, amb missatges del tipus "Tanquem la mesquita", "moros no", "aquí s'educa a terroristes", etc. I amb freqüència venen acompanyats d'altres actes lesius, com ara punxar les rodes dels responsables del centre, tacar amb sang de porc la persiana del centre de culte, penjar embotits, etc. Un paisatge habitual, sí, però que ens neguem a normalitzar.

En altres ocasions, tal com hem assenyalat, els sabotatges poden assumir una forma més subtil, així i tot no per això deixen de formar part del camp de la islamofòbia. És el cas 26, que tot seguit relatem:

CAS 26

maniobres dilatòries per impedir l'obertura d'un centre de culte

Un nou centre de culte s'ha d'obrir a una ciutat, en règim de lloguer i amb aparent normalitat, dins d'una finca on altres veïns tenen el seu habitatge. Així, quan cal realitzar una sèrie de feines d'adequació al desguàs que surt del centre de culte, els propietaris del pàrquing que hi ha a la planta inferior deneguen l'accés a la comunitat musulmana, tot al·legant que l'Incasòl, propietari de la finca, rebutjarà aleshores assumir les feines de neteja del pàrquing en cas d'inundació, cosa que sembla que succeeix amb una certa freqüència. Tot i que, en una reunió de conciliació entre els diferents actors, l'Incasòl es compromet a netejar el pàrquing en cas que fos necessari, el president de la comunitat de veïns, que deixa caure comentaris islamòfobs aquí i allà, continua fugint d'estudi i posant obstacles a l'obertura de l'oratori.

Insistim en la necessitat de mantenir la guàrdia davant aquestes accions, i denunciar-les totes les vegades que calguin. Estem parlant, bé d'injúries i molèsties que afecten ciutadans/es i a comunitats religioses senceres, bé -el que és més greu- d'obstruccions al lliure exercici d'un dret fonamental com és la llibertat de culte. Les administracions públiques, en particular les administracions locals -àmbit en el qual esdevé el que Geisser (2003) anomenà la "islamofòbia municipal"-, han de ser encara més curoses en el respecte i protecció d'aquests drets.

La islamofòbia simbòlica:

transversalitat i naturalització

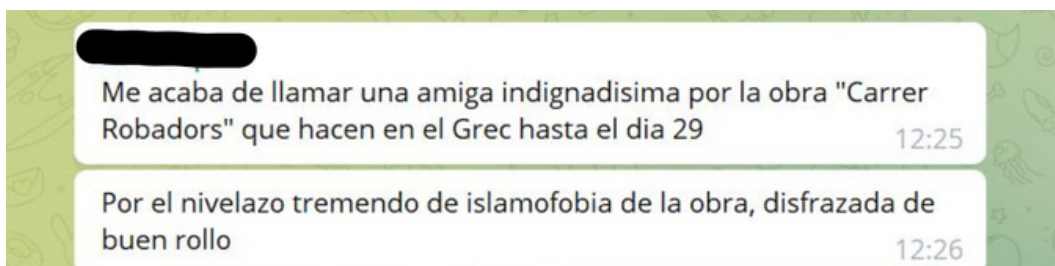
Tota agressió islamòfoba conté una dimensió simbòlica en la mesura que els nostres actes concrets estan condicionats pels imaginaris compartits. Atribuir, així doncs, un conjunt de casos únicament al camp d'allò simbòlic és un pleonasma, atès que la islamofòbia sempre ho és, de simbòlica. Tanmateix, tal com ho hem destacat amb anterioritat, el propòsit que perseguim en procedir d'aquesta manera és identificar aquells casos que no prenen com a objecte els individus, homes i dones musulmans/es, ni tampoc les institucions on la presència musulmana es fa palesa i és percebuda com una amenaça, sinó més aviat les formes més genèriques del rebuig i discriminació de les comunitats musulmanes. Per dir-ho així, aquelles que no precisen d'un element d'activació concret, d'un fet o d'un individu que desencadeni i posi en marxa aquesta sensibilitat islamòfoba.

Sovint, aquesta sensibilitat resulta més difícil de copsar quan manca l'esquer que sembla justificar el seu desplegament. El món dels mitjans de comunicació n'és un bon exemple: notícies esbiaixades, que posen posen en relleu la condició de musulmà de l'individu que ha comès un crim o una infracció quan s'estalvien la menció a l'adscripció confessional en qualsevol altre cas; cròniques que estableixen associacions dubtoses entre el culte musulmà i el terrorisme internacional emprant com a foto de referència un imam local que no ha estat mai involucrat en cap operació policial; sèries de televisió, en fi, que utilitzen sistemàticament la silueta d'una mesquita local per a il·lustrar fosques trames internacionals de captació de "gihadistes", etc. Pels imaginaris hegemònics a Occident, l'islam ofereix un repertori fàcilment identificable d'amenaques que sovint plasmem a les nostres ficcions. Un exemple notable el trobem en el **cas 17**, que, d'altra banda, va ser motiu d'una certa controvèrsia en el seu moment. Una obra escrita per un famós autor francès i dirigida per un dels directors de més prestigi a casa nostra, destinada a inaugurar un conegut festival de teatre durant l'any 2021, prenia com a escenari un dels carrers del Raval barceloní, el carrer Robadors, per tal de desplegar, en paraules de **SOS Racisme**, una "*narrativa securitària i antimusulmana*" (Calvo, 2021):

CAS 17

Carrer Robadors, l'alta cultura islamòfoba

Una obra teatral que pretén abordar amb empatia els drames de la immigració magribina cap a Europa cau en un discurs autocomplaent que remet a una sèrie d'estereotips indignes dels objectius que diu perseguir. Dins l'obra, la condició de musulmà/na està associada a la manca d'intel·ligència, al fanatisme terrorista, al masclisme i, en el cas de les dones, a la submissió. El protagonista, un jove marroquí que no obstant manté una relació distanciada amb la religió, és, en canvi, un individu intel·ligent i empàtic que només troba la seva salvació personal un cop arriba a Europa, mentre que els seus col·legues magribins, que sí que són musulmans practicants, viuen l'experiència europea amb incomoditat, alterats pel seu fanatisme religiós. D'altra banda, la crisi econòmica i social que travessa el Marroc s'atribueix de manera gairebé exclusiva a la religió, obviant altres aspectes com ara una classe política corrupta o un context econòmic profundament desigual. Fins i tot la *Primavera Àrab*, el conjunt de mobilitzacions populars que van sacsejar el món àrab durant l'any 2011, és representada com una onada política protagonitzada únicament per grups fonamentalistes. El retrat que s'ofereix de la religió musulmana és, en fi, el d'una religió agressiva i repressora, causa dels mals que afligeixen el món àrab i motiu principal que aboca a l'emigració a milers de joves.

És evident que no pretenem aquí posar límits a la creació, tot redactant un codi moral al qual s'hagin d'ajustar les obres convenients per tal de separar-les de les inconvenients. Allà cadascú amb la seva consciència i la seva voluntat. Ara bé, el que sí que podem fer és expressar el nostre rebuig al fet que, una vegada més, els/les musulmans/es apareguin com l'espantall que justifica un discurs autocomplaent sobre els mèrits acumulats per Europa (democràcia, llibertat, raó científica, etc.) i una mirada paternalista i profundament islamòfoba sobre la ribera sud de la Mediterrània que recorda el més pur orientalisme del segle XIX. I almar-nos pel fet que aquest discurs hagi assolit un enorme protagonisme en inaugurar un festival teatral que, per embolicar encara més la troca, proclamava "inspirar-se en Àfrica". Per a nosaltres és evident que la naturalització de la sensibilitat islamòfoba no és producte només d'una extrema dreta populista i simplificadora que elabora imaginaris vulgars; també existeix la islamofòbia dels intel·lectuals, d'importants corrents de pensament, de l'anomenada alta cultura, que consagra i legitima així un sistema de discriminacions veritablement transversal.

Si bé és cert que la islamofòbia actua com una mena d'esquer narratiu a moltes obres de la ficció contemporània, la seva presència traspua encara més a les representacions que ens en fem de la realitat que ens envolta. Tal com hem dit, l'anàlisi de la islamofòbia als mitjans de comunicació (que certament forma part del camp que hem anomenat com a "*islamofòbia trivial*") demana una metodologia específica, i l'ODIC analitza de preferència casos aliens a aquest camp, però no podem obviar el fet que algunes de les denúncies que ens arriben a través del nostre formulari, o bé mitjançant els acords establerts amb altres entitats, provenen d'aquest àmbit. Els casos 20 i 30 en formen part. En el cas 20, diverses cròniques fan esment de l'excés de persones que van assistir a un funeral dins d'una mesquita en el context de pandèmia, en un moment on s'exigia una rigorosa limitació d'aforament. Podem discutir que la notícia sigui un exemple d'islamofòbia, però el fet que el cronista doni per bona la versió policial i la destaquï en els titulars (la comunitat musulmana rebutjava haver superat l'aforament a l'interior del centre de culte), i que es repeteixi una vegada darrera l'altra l'associació entre mesquites i intervenció policial, constitueixen factors que posen en marxa la sensibilitat islamòfoba entre els lectors potencials de les notícies. El cas 30, en canvi, estableix una ombra de confusió i perill al voltant dels imams catalans i espanyols en recordar que l'anunciada elaboració d'un cens dels imams de l'estat està condicionada per la mort d'Abdelbaki Es Satty amb ocasió dels atemptats de Barcelona i Cambrils, i posant en relleu que el fet que una part dels imams puguin rebre finançament de països estrangers és una font potencial de perill per a la seguretat interior. Un cop més, les informacions destrien certs aspectes de la realitat i estableixen associacions genèriques i sense demostrar que, dins d'un marc d'interpretacions condicionat pel règim de sensibilitat islamòfoba, promouen una sensació d'amenaça i confirmen les expectatives que crea aquesta mateixa sensibilitat.

A vegades, en aquella premsa amb tendències més sensacionalistes, no cal filar tan prim perquè la finalitat acusatòria queda ben palesa en la manera de retratar una realitat determinada. Un medi de caràcter ultradretà i islamòfob publica dia si i dia també veritables fake news destinades a denigrar la comunitat magribina i, per extensió, musulmana. En una d'aquestes ocasions, que va ser objecte de denúncia

a l'ODIC (cas 22), publicaven una foto d'un grup de dones matoronines amb *hijab*. La foto, treta d'una manifestació en favor de les beques menjador davant l'Ajuntament de Mataró, venia acompanyada d'un vídeo descontextualitzat on una de les manifestants es queixava de l'escassa varietat del menjar que rebien a Càritas, el que donava peu a un titular llampant: **“Musulmanas de Mataró se quejan de la comida que les da Cáritas: «Nos dan macarrones»**”. Un grup de dones -només algunes de les quals portaven *hijab*- s'organitzen, amb l'ajuda del *Sindicat de Llogaters de Mataró*, per tal de reclamar beques menjador per als seus fills, i les trampes narratives acaben convertint la reivindicació en una queixa capriciosa del menjar de Càritas que encén la indignació en una audiència convençuda de l'existència d'un greuge comunitari.

Musulmanas de Mataró critican la poca variedad de la comida que les da Cáritas: «Nos dan macarrones»

Las mujeres musulmanas piden más variedad en la comida

Roberto Saenz - 23/10/2021

En definitiva, la força assolida per aquesta sensibilitat islamòfoba, així com la seva transversalitat, fa que pugui expressar-se de múltiples maneres, i que aparegui en contextos diversos, fins i tot inversemblants, des de les càtedres universitàries fins a les pintades de carrer. D'altra banda, la naturalització que ha experimentat els darrers anys suprimeix tota necessitat de comptar amb un pretext per tal que es desencadenin els mecanismes de la discriminació. La islamofòbia brolla, en fi, arreu, i a vegades els investigadors s'afanen en trobar-ne la causa allà on no és més que una emergència espontània i autorreferencial, un efecte dels imaginaris que la islamofòbia mobilitza, independent a la pràctica de tot element que la justifiqui. Potser un bon exemple el trobem al cas 16, en relació amb unes pintades al carrer d'un barri de Barcelona. Sota un porxo, un dia del mes de juny de 2021 van aparèixer dues pintades, “No islam” i “VOX”. L'equip de l'ODIC, en converses amb membres de la comunitat musulmana local, van tractar d'esbrinar quin era el motiu que explicava l'aparició d'aquelles pintades, i l'única causa que van poder descobrir fou un homenatge celebrat el mes anterior a les víctimes de la COVID-19 en el que participaren musulmans/es, i que va generar una certa tensió veïnal. En realitat, l'esforç explicatiu és, en molts casos, innecessari; qualsevol pretext és útil per posar en marxa la maquinària discriminatòria perquè, al cap i a la fi, el que genera rebuig en determinats sectors és la mera presència a l'espai públic, la cohabitació, un contacte quotidià que és percebut com una ofensa. Assumida la islamofòbia com una emanació encertada de la realitat, la presència de comunitats musulmanes a Catalunya, a Espanya i a Europa és així percebuda com un factor de contaminació dins d'un ordre moral i simbòlic que es configura utilitzant aquesta mateixa presència com un mirall invertit.

L'Educació Religiosa Islàmica:

les incògnites obertes per una implementació tardana i dubitativa

L'informe d'enguany recull tres casos associats a la implementació de l'assignatura d'Educació Religiosa Islàmica (ERI) en tres poblacions diferents del país (casos 12, 15 i 21). La significació del nombre de casos en relació amb el total sotmesos a anàlisi (3 d'un total de 23, i, per tant, un 13%), i sobretot el fet que l'assignatura s'hagués implementat per primer cop al sistema educatiu català el curs 2020-2021, ens va decidir a dedicar una atenció particular a aquesta qüestió. Per tal de procedir en aquest sentit, i al marge de les fitxes corresponents al seguiment fet a cadascun dels tres casos, vam creure necessari organitzar un grup de discussió (en línia) amb famílies implicades i representants comunitaris, i alhora efectuar un parell d'entrevistes, tant al si de l'UCIDCAT (*Unió de Comunitats Islàmiques de Catalunya*) com del mateix Departament d'Educació. En totes aquestes circumstàncies, vam comptar amb el suport i la bona disposició de les persones implicades, i en primer lloc els volem agrair l'atenció que van prestar a les nostres demandes.

Com ja s'ha esmentat, el govern de la Generalitat de Catalunya, amb Josep Bargalló assumint el càrrec de Conseller d'Educació, va resoldre a l'estiu de 2020 (DOGC no 8216, del 2 de setembre de 2020) posar en marxa un pla pilot d'implementació de l'ERI de cara al curs que tot just s'iniciava, és a dir, el 2020-2021. Amb un notable retard amb el qual havien fet altres comunitats autònomes -pensi's que les primeres aplicacions de l'ERI a l'estat van tenir lloc a Andalusia, Ceuta i Melilla, durant el curs 2005-2006, i, per tant, 14 anys enrere (Tarrés & Rosón, 2009: 192)-, el Departament d'Educació es va decidir finalment pel pla pilot per tal de satisfer una demanda llargament reivindicada

de la part de les comunitats musulmanes del país i també, en paraules d'un dels tècnics del Departament, i en virtut de l'ordenament jurídic en vigor, "davant la possibilitat que l'ERI s'hagués d'implementar per ordre judicial..." [5], en cas que prosperessin les causes interposades per diverses famílies.

Altres actors, però, fan referència a circumstàncies diferents. És el cas d'un dels responsables d'UCIDCAT, que alludeix a unes polèmiques declaracions de l'aleshores Conseller d'Educació, efectuades al **Seminari Conciliar de Barcelona** el 17 de novembre de 2019 (González, 2019), com a espoleta per una implementació apressada i oportunista del pla pilot:

Cuando les anunciamos nuestra intención de presentar una denuncia [por unas declaraciones consideradas islamóforas], la directora pidió una reunión urgente y se comunicó la puesta en marcha del pla pilot. Debido a ese anuncio, se empezó a hablar de fechas y de metodología. [6]

En qualsevol cas, amb una ambició certament modesta i insuficient -tal com reconeix el mateix Departament-, el pla es va encetar la tardor de 2020 a sis centres d'ensenyament, dos de primària i quatre de secundària, distribuïts en cinc poblacions: Salt, Anglès, Olesa de Montserrat, Sant Vicenç dels Horts i Calafell, implicant un total de 155 alumnes (44 alumnes a primària, 111 a secundària). El curs següent, en el que ara mateix estem immersos, el pla es va ampliar amb dos centres més de primària, un situat a Olesa de Montserrat (on ja s'impartia a un centre d'ensenyament secundari) i un altre a la ciutat de Barcelona, totalitzant 337 alumnes, dels quals 134 a primària i els restants 203 a secundària. Per tal d'impartir aquestes assignatures als sis centres escollits pel pla pilot, el Departament va contractar inicialment a tres docents, una xifra certament petita en comparació amb els 76 docents que, en el mateix període, estaven ensenyant les dues assignatures a la resta de l'estat (Vicens, 2020)[7].

Com podem veure, les expectatives de la intervenció educativa són força humils, simplement si tenim en compte que les demandes formals efectuades durant el període de preinscripció del curs 2020-21 per rebre l'ERI pujaren a 1.993. Dit d'una altra manera, i valorant únicament aquelles demandes recollides pel formulari del Departament d'Educació, el pla pilot cobria només un 7,7% de la demanda total de places [8].

Les famílies implicades són, d'alta banda, plenament conscients de les limitacions del pla, i de manera general contemplen amb escepticisme que el Pla Pilot sigui la resposta a una voluntat real d'implantar l'ERI dins d'una comunitat autònoma que està, al respecte, força endarrerida:

---

[5] Entrevista, Barcelona, 28 de abril de 2022.

[6] Entrevista, Barcelona, 22 d'abril de 2022.

[7] Per establir una comparativa, quan va arrenca el pla a Andalusia, el curs 2005-2006, la Junta va contractar a 10 docents, destinats només a primària, mentre que l'any 2008-2009 eren 17 els docents contractats (Tarrés & Rosón, 2009: 192)

[8] Dades proporcionades pel Departament d'Educació

Jo personalment crec que des de la Generalitat s'ha mirat de fer aquest pla pilot per almenys dir que ja hem fet alguna cosa, i pilotes fora, almenys ja hem complert una expectativa de la comunitat musulmana perquè... és vergonyós que després de 30 anys dels Acords de Cooperació del 92 no s'hagi aplicat només a Catalunya, o sigui, que s'estigui aplicant a moltes altres comunitats autònomes i aquí no s'apliqui (...) I han començat amb el pla pilot, després l'ha prorrogat un any més... 8 o 12 escoles a les quals s'està aplicant ara mateix amb més de 2.000 o 2.500 instituts i escoles que hi ha a Catalunya. No representa ni el 1%. És vergonyós, la veritat..." [9]

Yo creo que no existe realmente una voluntad. Yo creo que es un lavado de cara (...) No se ve una seriedad realmente, la voluntad real para impartir esta materia y normalizar este derecho. Todos tenemos la sensación de que no es algo serio, y que lo han hecho para callar bocas en un momento dado..." [10].

Remetem-nos a les dades per tal de valorar aquestes impressions. Un senzill quadre ens permet fer-nos una idea de la progressió experimentada per la sol·licitud d'Educació Religiosa Islàmica en els formularis de preinscripció omplerts per mares i pares des que es va difondre la posada en marxa del pla pilot, en un marc, cal dir-ho, de regressió d'aquests tipus de demandes d'educació confessional:

EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA D'ERI EN RELACIÓ AMB LA RESTA D'EDUCACIÓ CONFSSIONAL

CURS ACADÈMIC	INFANTIL	PRIMÀRIA	SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA	TOTAL ERI	TOTAL SOL·LICITUDS EDUCACIÓ CONFSSIONAL
Curs 2019-20	749	151	739	1.639	36.003
Curs 2020-21	895	150	948	1.993	27.807
Curs 2021-22	1.051	218	1.268	2.537	22.197

Font: Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya.

Algunes conseqüències immediates es desprenen d'aquestes dades. En primer lloc, la major importància relativa que les famílies atorguen a aquest ensenyament a les fases d'infantil i secundària, on les xifres es mostren força similars en tots tres períodes, en relació amb la primària, on, en canvi, es produeix un descens molt significatiu. Això es pot deure a diversos factors: a tall d'exemple, al fet que l'educació religiosa infantil es pot confondre amb l'aprenentatge de la llengua àrab i amb l'experiència educativa dels/les nens/es a l'escola alcorànica als països de majoria musulmana, a la decepció

[9] Grup de discussió, 23 de març de 2022.

[10] Grup de discussió, 23 de març de 2022.

que suposa constatar que el Departament va decidir suprimir qualsevol mena d'educació confessional de l'educació infantil, o simplement a factors burocràtics en el moment d'omplir el formulari de preinscripció. El cas és que la principal reclamació d'aquesta assignatura per grups d'edat es concentra en l'ESO, el que constitueix una dada que el Dept. d'Educació hauria de tenir en compte, ja sigui en el moment d'ampliar, si s'escau, el pla pilot, ja sigui un cop es normalitzi i les assignatures passin a rebre el mateix tracte que les restants, que és òbviament l'objectiu que persegueixen la major part de les comunitats musulmanes i els/les seus/seves representants.

En segon lloc, ens trobem amb el fet que la demanda formal de l'assignatura no cessa d'augmentar, el que és més cridaner en un context educatiu on, com tot just venim d'assenyalar, les assignatures confessionals estan en regressió, principalment a causa del descens pronunciat de la demanda de religió catòlica [11]. Aquest creixement contrasta amb la percepció que tenen els membres participants en el grup de discussió, que coincideixen en destacar que aquesta demanda era més elevada en períodes anteriors, i sobretot abans de la pandèmia [12]. No cal, però, arribar a conclusions precipitades en aquest terreny: en haver accelerat la presentació de sol·licituds a través del formulari i el seu enviament en línia, la pandèmia pot haver provocat una sobredimensió de les demandes formals dins d'un àmbit on els demandants i la mateixa administració reconeixen que moltes demandes no reben curs oficial perquè les famílies es veuen incapaces d'accedir al formulari i opten per deixar sol·licituds manuscrites que molts centres no deriven cap al Departament [13].

Tornarem a incidir tot seguit en aquest aspecte, que sembla crucial. Abans, però, convé recordar que donar satisfacció a aquestes demandes, reiterades en el temps davant la Generalitat de Catalunya [14], no és només un acte de responsabilitat de les administracions envers la ciutadania, una qüestió de rendiment de comptes (*accountability*), sinó més aviat, i un cop més, el compliment del deure de protegir drets fonamentals recollits per l'ordenament vigent. La Constitució de 1978 recull i empara els drets dels progenitors a què els/les seus/seves fills/es rebin formació religiosa i moral a l'escola (art. 27.3). Aquesta premissa va ser ratificada, en primer lloc, per la **Ley Orgánica de Libertad Religiosa de 1980 (art. 2.3)** [15], i posteriorment pels Acords de Cooperació amb les confessions religioses, en aquest cas la Comisión Islámica de España, que l'Estat va signar el 1992, i que fins i tot van comportar, al cap dels anys, la publicació de dues línies curriculars completes, una per l'educació primària [16] i una altra per l'ensenyament secundari i batxillerat [17]. De fet, un dels problemes suscitats en les

---

[11] Segons les mateixes dades del Dept. d'Educació, la demanda d'aquesta assignatura en preinscripció va passar de 33.580 el curs 2019-2020, a 25.786 el 2020-2021, i a 18.657 l'actual 2021-2022.

[12] Grup de discussió, 23 de març de 2022.

[13] Grup de discussió, 23 de març de 2022.

[14] Un dels responsables d'UCIDCAT va esmentar, de fet, que la demanda formal, a través de les entitats representants de la CIE a Catalunya, es remunten a deu anys enrere, però que les demandes informals són molt anteriors (Entrevista, Barcelona, 28 d'abril de 2022).

[15] Ley Orgánica 7/1980, del 5 de juliol de 1980, publicada al BOE no 177, del 24 de juliol de 1980: <https://www.boe.es/eli/es/lo/1980/07/05/7/con>

[16] BOE no 299, del 11 de desembre de 2014: <https://www.boe.es/eli/es/res/2014/11/26/2>

[17] BOE no 67, del 18 de març de 2016: <https://www.boe.es/eli/es/res/2016/03/14/2>

reunions deliberatives entre el Departament d'Educació i les entitats musulmanes ha estat com "... adaptar el currículum publicat al BOE a la realitat cultural i lingüística catalana (...) Des d'una perspectiva didàctica, volíem que l'enfocament de l'ensenyament no es transmetés des d'esferes pedagògiques externes a Catalunya" [18].

Cadascun dels actors assenyalen les principals mancances i dificultats que troben en la implementació del pla pilot. Des de la perspectiva de l'administració, se subratlla la manca de professionals acreditats, en particular en disposició del nivell C1 de català, capaces d'assumir aquesta docència, en particular en el tram d'educació secundària [19]. Des de l'UCIDCAT, que assumeix la representació de la CIE davant la Generalitat de Catalunya i, per tant, és l'entitat encarregada de seleccionar els/les candidats/es i valorar els seus coneixements en matèria religiosa abans d'enviar els seus currículums a l'administració, es reconeix aquest problema i se suggereix un possible relaxament del criteri de competència lingüística en català com a requisit per tal d'aconseguir el nombre suficient de candidats efectius en cas que la implementació de l'ERI fos total i demanés, de cop, la contractació de 40 o 50 docents [20].

Ara bé, des de la perspectiva de les famílies afectades, integrades en les seves comunitats escolars, i al marge de les crítiques -òbvies- a l'escassa ambició que planteja un model pedagògic basat en la transitorietat i que no dona satisfacció al gruix de les demandes, el principal problema són les traves burocràtiques que han d'afrontar per tal de canalitzar aquestes sol·licituds. En primer lloc, el registre formal, vàlid a efectes estadístics, només esdevé quan les sol·licituds es tramiten a través de les caselles corresponents al formulari d'inscripció -per exemple, durant el canvi de cicle de primària a secundària-, però no en els casos de les reinscripcions en el mateix cicle i centre. Tal com ho explica un dels responsables de l'UCIDCAT:

... El problema está en que cuando se trata por ejemplo del paso de primaria a secundaria, en el formulario sí que aparece la casilla de la enseñanza de la religión. Entonces, si los padres la eligen, se queda reflejada en los datos del colegio y por tanto del Departament. Pero el problema está en que, cuando se trata de una reinscripción, no se presenta ningún formulario a los padres; los padres lo piden y aun así no se les da ¿Qué pasa? Ante esta dificultad, lo que hacen los padres es presentar una solicitud redactada por ellos mismos al colegio. Se sella la entrada, nos envían copia, pero ese registro no se contabiliza en la base de datos. Y ese es el problema que tenemos" [21].

Així, la discrepància entre les demandes reals i les que comptabilitza el Departament d'Educació pot ser molt gran, tot i que ningú pugui determinar amb certesa quina és l'envergadura d'aquest decalatge. Ara bé, el que ocasiona frustració entre les famílies demandants és, sobretot, la manca de canals de comunicació amb els centres escolars, i en particular amb els equips directius, encarregats de gestionar les seves sol·licituds.

[18] Entrevista, Barcelona, 28 d'abril de 2022.

[19] Entrevista, Barcelona, 22 d'abril de 2022.

[20] Entrevista, Barcelona, 28 d'abril de 2022.

[21] Entrevista, Barcelona, 28 d'abril de 2022.

Veiem el que va succeir, per exemple, en el cas 12:

CAS 12

els centres escolars i “l'allau” de sol·licituds

Durant la preinscripció per al curs 2021-2022, a una població del Tarragonès, unes 80 famílies es van organitzar per tal de presentar les sol·licituds davant la direcció del col·legi dels seus/seves fills/es. En la fase inicial, la directora les va acceptar i segellar, però a mesura que les sol·licituds augmentaven en nombre, ho va deixar de fer, tot dient que no estava disposada a caure “en una trampa”, i que altres comunitats comencessin a demanar el mateix. Després de la pressió exercida per una entitat com PERICAT (*Plataforma per l'Educació Religiosa Islàmica a Catalunya*) i altres associacions, la directora va accedir a recollir-les totes i enviar-les a Serveis Territorials, només per descobrir que la demanda no es podia satisfer per manca de pressupost.

Aquesta resposta institucional no constitueix de cap manera una excepció. Una situació similar descriu el cas 21.

A una població de La Selva, moltes famílies musulmanes es van posar d'acord per recollir de manera col·lectiva les sol·licituds dels/les seus/seves fills/es, aplegant un total de 94 alumnes. En una primera fase, alguns dels centres escolars de la població tampoc acceptaven aquestes demandes manuscrites, per considerar-les irregulars. En organitzar una reunió amb els responsables dels centres, el regidor d'Educació de l'Ajuntament i la inspectora d'àrea, van aconseguir que els centres acceptessin les demandes. Enviades, però, al Departament d'Educació, el mes d'abril de 2022, les famílies encara no havien rebut cap mena de resposta. De fet, ja no l'esperaven.

En aquesta percepció de què està passant quelcom estrany, guiat per finalitats espúries, i que constitueix una amenaça per a la institució, no podem evitar veure una expressió de la mateixa sensació de perill i risc d'impuresa que configura la sensibilitat islamòfoba contemporània. És evident que aquesta resposta reactiva, formulada a la

defensiva, obeeix, en primer lloc, a la incapacitat del Departament per donar curs a l'amplíssima majoria de les sol·licituds que presenten les famílies, i fins i tot d'oferir quelcom més empàtic que un silenci administratiu que mou a la frustració i a la inhibició, actituds massa vegades identificades entre les comunitats musulmanes. La inacció del Departament abandona a la seva sort als centres escolars, i els deixa exposats davant d'una gestió que no saben com assumir. La transitorietat, la indecisió a l'hora d'avançar cap a una normalització que pot xocar amb els principis laïcistes d'una part dels responsables polítics -desitjosos d'una assignatura de religió articulada sobre principis aconfessionals-, però que des de fa temps és imperativa si atenem al greuge sistemàtic que pateix la voluntat de les minories musulmanes en relació amb les catòliques, és una font de malestar per a les famílies demandants. Ara bé, l'escassa disposició dels equips directius, el clima de sospita en el qual sovint enquadren unes demandes que perceben com a irregulars, sense matisos ni reconeixement envers els demandants, i fins i tot el secret convenciment que poden mostrar en creure que aquestes sol·licituds són impròpies de l'espai escolar, és l'altre focus de malestar que de mica en mica esdevé en desconfiança envers la institució educativa, provocant de retruc la deserció de moltes famílies del rol que podrien jugar al si de les comunitats escolars.

Interpel·lats a dir el que pensen de la implantació de l'ERI a Catalunya, els membres d'algunes famílies demandants evocuen la manca de medis econòmics de les comunitats a les quals pertanyen per a fer front al lloguer d'un espai educatiu propi i/o d'un mestre amb competències, o els seus horaris laborals esgotadors que els aboquen a diferir l'ensenyament de la llengua i la religió dels/les seus/seves fills/es al cap de setmana, deixant-lo en mans de voluntaris sense formació. També al·ludeixen a la necessitat de dignificar els principis morals que comparteixen, i situar-los en un pla equivalent a altres religions com ara la catòlica, que gaudeix d'una oferta i reconeixement significatius fins i tot en l'ensenyament públic. Parlen, en definitiva, d'igualtat de drets i deures, i d'una administració que no els faci sentir, per activa o per passiva, ciutadans/es de segona.

Perquè efectivament entre les famílies i els/les seus/seves representants s'estén la sensació que, almenys per a la Generalitat de Catalunya, l'ERI és un comensal incòmode dins d'una taula a què no ha estat convidat. Potser el fet que confirma aquesta expectativa és, justament, la premissa que l'ERI només s'ofereixi en centres on ja s'imparteix prèviament l'assignatura de religió catòlica. Cal recalcar que no es tracta d'una apreciació subjectiva de la part de les famílies, sinó que és una dada confirmada pel mateix Departament d'Educació:

El que tenen en comú els centres on s'executa el pla pilot és que ja oferien religió catòlica, un criteri escollit per evitar assenyalar els centres on s'imparteix l'ERI i per normalitzar el fet religiós (...) És un tema molt delicat, i als centres que no donen religió seguint criteris confessionals no pots actuar per imposició, perquè necessites la seva col·laboració" [22].

---

[22] Entrevista, Barcelona, 22 d'abril de 2022.

La Generalitat actua, així, preventivament, posant la bena abans que la ferida, pel rebuig que la implementació de l'ERI pugui suscitar, ja sigui entre els sectors laïcistes estrictes, que practiquen una religiofòbia ponderada, que sovint s'enceba amb les religions minoritàries, ja entre els sectors islamòfobs convencionals, que rebutgen les demandes provinents de les comunitats musulmanes perquè les perceben com un exemple d'intolerància o com l'avançada d'una invasió. Canalitzar la intervenció cap a aquells centres públics que ja tenen una tradició en la gestió de la matèria confessional de religió pot semblar assenyat com a estratègia d'evitació del conflicte, però aleshores el Departament d'Educació actua com aquells municipis que, per tal d'evitar una eventual oposició veïnal contra l'obertura d'un oratori, opten per permetre únicament la instal·lació de nous oratoris en les perifèries urbanes, constituint aquest "islam de polígons" que prefereix vulnerar drets fonamentals per tal d'estalviar-se maldecaps electorals:

El plan piloto no tiene nada que ver con la implantación de la ERI. La implantación de la ERI, lo primero que tiene que hacer es atender a las solicitudes y a las necesidades de los padres y madres, y el plan piloto está haciendo todo lo contrario. Se está impartiendo en escuelas porque en ellas ya se están impartiendo clases de religión cristiana [catòlica] y evangélica, pero no porque se esté atendiendo a las solicitudes de los padres. Es decir, yo creo que el plan piloto (...) no ha cambiado tanto la situación de cómo estaba hace dos años y como estamos ahora" [23].

Sí, tal com agudament expressa un representant de les famílies demandants, el principal argument esgrimit pel Departament d'Educació per decidir-se per uns centres i no altres no és la importància quantitativa i qualitativa de la necessitat comunitària, ni tampoc el respecte i protecció de drets fonamentals, sinó més aviat la minimització de riscos i l'habitual aversió al conflicte que presenten les classes polítiques del nostre país, aleshores caldrà convenir un cop més que la resposta institucional és, com a mínim, islamòfoba per omissió, un aspecte força comú d'aquesta sensibilitat que l'administració pública hauria de vetllar en eliminar de les seves pràctiques com més aviat millor. El problema no és senzill, i potser l'administració té raó quan assenjala que els candidats potencials a assumir-ne la docència de l'ERI que compleixin tots els requisits (inclòs el nivell C1 de català) són molt pocs, i no podrien cobrir la demanda existent. Ara bé, per complexa que sigui, la situació segur no es resol prorrogant la transitorietat i restringint curiosament el nombre de centres on s'implementi l'ERI al·legant dificultats pressupostaris mentre sobre una taula del Departament s'acumulen les demandes, oficials i informals. El primer pas per plantar cara a la qüestió és, creiem, acabar amb el règim de transitorietat i protegir els drets fonamentals dels/les ciutadans/es no com una mena d'excepció o anomalia, sinó com la norma que s'autoimposa una administració que es vol democràtica.

---

[23] Grup de discussió, 23 de març de 2022.

4. REFERÈNCIES

- Agència de Salut Pública de Catalunya. (2020). *Criteris alimentaris per a la contractació de la gestió del menjador del centres educatius*, juliol de 2020. https://salutpublica.gencat.cat/ca/ambits/promocio_salut/alimentacio_saludable/PREME/
- Amazian, S. (2021). *Islamofobia institucional y securitización*. Barcelona: SOS Racisme
- Amela, V.-M. (2019). "La pujante economía halal brinda salud y fraternidad", La Vanguardia, 11 de maig de 2019. <https://www.lavanguardia.com/lacontra/20190511/462154893678/la-pujante-economia-halal-brinda-salud-y-fraternidad.html>
- Aparicio Gómez, R. & Doménech Santos, C. (eds.) (2020). *Informe sobre la intolerància y la discriminación hacia los musulmanes en España*. Madrid: Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones.
- Calvo, A. (2021). "SOS Racisme titlla d'islamòfoba l'obra inaugural del Grec", Betevé, 7 de juliol, 2021. <https://beteve.cat/societat/sos-racisme-titlla-islamofoba-obra-inaugural-grec-carrer-robadors/>
- Choudhury, T. (2021). *Suspicion, discrimination, and surveillance. The impact of counter-terrorism law and policy on racialised groups at risk of racism in Europe*. Brusel·les: European Network Against Racism.
- Consorci d'Educació de Barcelona (2016). *Instrucció sobre la diversitat alimentària dels menjadors escolars als centres educatius gestionats pel Consorci d'Educació de Barcelona*. 27 juny de 2016. https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/00_transparencia/Govern_i_organitzacio/acords_CD_2016_06_27/7_instruccio_menjador-defi.pdf
- Crenshaw, K. (1991). "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color", *Stanford Law Review*, 43 (6): 1241-1299.
- Douhaibi, A. N. & Amazian, S. (2019). *La radicalización del racismo. Islamofobia de estado y prevención antiterrorista*. Oviedo: Cambalache.
- Fassin, E. (2010). "National identities and transnational intimacies: sexual democracy and the politics of immigration in Europe", *Public culture*, 22 (3): 507-529.

- Fassin, E. (2012). *Démocratie précaire*. París: La Découverte.
- Fitó, A., Broll & Ajuntament de Barcelona. (2020). *La clau pot ser un nom. Detecció d'evidències de discriminació en l'accés al mercat de lloguer d'habitatge a Barcelona*. Barcelona: Broll & Ajuntament de Barcelona.
- García de Blas, E. (2017). "La islamofobia se desata en las redes y llega a la calle tras los atentados", El País, 23 d'agost 2017. https://elpais.com/politica/2017/08/22/actualidad/1503428186_516127.html
- Geisser, V. (2003). *La nouvelle islamophobie*. París: La Découverte.
- Generalitat de Catalunya (2020). *Pla pilot per a la impartició de la matèria de Religió Islàmica en centres educatius*. <https://dogc.gencat.cat/es/document-del-dogc/?documentId=881022>
- Goffman, E. (2006). *Estigma. La identidad deteriorada*. Buenos Aires: Amorrortu.
- Göle, N. (2015). *Islam and secularity*. Londres: Duke University Press.
- González, M. (2019). "Una asociación denuncia por islamofobia al consejero catalán de educación", El País, 25 de novembre de 2019 https://elpais.com/politica/2019/11/25/actualidad/1574674923_432823.html
- Grosfoguel R. & Martín Muñoz, G. (eds.) (2012). *La islamofobia a debate: la genealogía del miedo al islam y la construcción de los discursos antiislámicos*. Madrid: Casa Árabe.
- Haba, J., Santamaría, E. & Yufra, L. C. (2014). *Parlem-ne: Intervenció socioantropològica i conflictes relacionats amb els llocs de culte*. Barcelona: Pol·len.
- López Bargados, A. (2018). *Barcelona, ¿ciudad islamófoba? Variaciones sobre las políticas seculares y el 'problema musulmán'*, REIM, 24: 89-108.
- López Bargados, A., Lundsteen, M. & Solé Arraràs, A. (2016). *Final report on the religious practice of the muslim communities in Barcelona. Expressions and problems*. Barcelona: City Council of Barcelona.
- Lundsteen, M. (2017). *Espai, capital i cultura : el cas de la mesquita de Premià de Mar*. Barcelona: Pol·len.
- Lundsteen, M. (2020). "Conflicts in and around Space. Reflections on 'Mosque Conflicts' through the Case of Premià de Mar", *Journal of Muslims in Europe*, 9 (1): 1-21
- Lundsteen M. (2022). *La mezquita contestada. Islamofobia, racismo y capitalismo*. Barcelona: Bellaterra.

- Martín-Márquez, Susan (2011). *Desorientaciones. El colonialismo español en África y la performance de la identidad*. Barcelona: Bellaterra.
- Mateo Dieste, J. Ll. (2015). "Moros vienen". *Historia y política de un estereotipo*. Melilla: Instituto de las Culturas.
- Moreras, J. (1999). *Musulmanes en Barcelona. Espacios y dinámicas comunitarias*. Barcelona: CIDOB.
- Moreras, J. (2009). Una mesquita al barri. Conflicte, espai públic i inserció urbana dels oratoris musulmans a Catalunya. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Oliveres, V. (2019). *Responder o ignorar: cómo combaten los jóvenes la islamofobia en las redes sociales*, Catalunya Plural, 13 de desembre, 2019. https://elpais.com/politica/2017/08/22/actualidad/1503428186_516127.html
- Pozas A. & O. Soler Altimira. 2021. *La fiscalia no ve delito de odio en la campaña islamófoba de VOX de las elecciones catalanas*, Eldiario.es, 28 d'octubre de 2021 https://www.eldiario.es/catalunya/fiscalia-no-ve-delito-odio-campana-islamofoba-vox-elecciones-catalanas_1_8440662.html
- Prado, A. (2008). *El retorn de l'islam a Catalunya*. Barcelona: Llibres de l'Index.
- Ramírez, A. (2015). *Control over female 'Muslim' bodies: culture, politics and dress code laws in some Muslim and non-Muslim countries*. *Identities: Global Studies in Culture and Power*, 22 (6): 671–686. <http://dx.doi.org/10.1080/1070289X.2014.950972>
- Redacció (2021). *Revés de l'Ajuntament de Terrassa per canviar el servei de menjador escolar*, Món Terrassa, 25 d'agost de 2021. <https://monterrassa.cat/economia/reves-ajuntament-terrasa-canviar-servei-menjador-escolar-221542/>
- Rodríguez, P. (2020). *La misión imposible de encontrar piso con un apellido árabe: un estudio del Ayuntamiento de Barcelona evidencia la discriminación*, Eldiario.es, 7 d'octubre de 2020. https://www.eldiario.es/catalunya/mision-imposible-encontrar-piso-apellido-arabe-estudio-ayuntamiento-barcelona-evidencia-discriminacion_1_6274150.html
- Rodríguez Carrera, M. & M. Riart. (2021). *Investiguen els insults xenòfobs a una nena de 13 anys al metro: "Mora de merda, ves-te'n al teu país"*, Ara, 17 de setembre 2019. https://www.ara.cat/societat/investiguen-insults-xenofobs-nena-13-anys-metro-mora-merda-ves-n-pais_1_4119421.html
- Scott, J. W. (2018). *Sex and secularism*. Princeton: Princeton University Press.
- Tarrés, S. & Rosón, F. J. (2009). *La enseñanza de las religiones minoritarias en la escuela. Análisis del caso de Andalucía*, 'Ilu. Revista de Ciencias de las Religiones, 14: 179-197.
- Vicens, L. (2020). *El pla pilot d'islam revifa el debat del paper de la religió a l'escola*, Ara, 11 de setembre de 2020. https://www.ara.cat/societat/pla-pilot-islam-religio-escola_1_1057957.html

5. REFLEXIONS FINALS

Malauradament, tant les reflexions com les recomanacions que podem proposar en l'informe corresponent a l'any 2021 recorden massa les que ja vam emetre amb ocasió de l'informe de 2020, que era el primer encetat per l'ODIC. En aquell cas insistíem en la importància de donar suport i visibilitat a la tasca duta a terme per l'Observatori i la resta d'entitats que es dediquen a la lluita contra el racisme i la islamofòbia a casa nostra. Atenint-nos al fet que la situació no sembla haver millorat en cap aspecte, no podem sinó insistir en la mateixa línia.

Com a societat, continuem replicant massa vegades la idea que la religió musulmana i els/les seus/seves creients i practicants és una religió estrangera, associada al fet migratori i, per tant, aliena a les tradicions col·lectives comunes. Reproduïm de manera gairebé automàtica aquesta imatge, sense aturar-nos a pensar en els efectes que pot provocar, en derivar amb una certa facilitat en el convenciment que l'islam és una religió "incompatible amb els nostres valors" -com si principis com ara la democràcia liberal o la igualtat de gènere fossin "valors" consubstancials a Europa Occidental-, justificant així la seva expulsió d'un ordre social que no podria encabir-lo de manera natural. En aquest sentit, no ens cansarem de repetir una idea fonamental: la religió musulmana està, des de fa dècades, plenament integrada a casa nostra, ja no constitueix de cap manera (només) un fet religiós vinculat a la migració, i reiterar aquesta visió allògena ens fa perdre de vista dos aspectes essencials que la islamofòbia pretén impugnar de manera sistemàtica. En primer lloc, que la llibertat de culte i consciència està plenament reconeguda per l'ordre constitucional de l'estat espanyol, i que qualsevol vulneració d'aquest principi incorre en una limitació de drets fonamentals que jutgem intolerable. En segon lloc, que, més enllà del

debat sobre la immoral situació d'irregularitat i indefensió jurídiques que pateixen moltes persones al nostre país, aquesta protecció de drets empara també a centenars de milers de ciutadans i ciutadanes de ple dret del nostre país, els nostres veïns i veïnes, que professen aquesta religió. Tolerar o mantenir una actitud d'indiferència davant qualsevol limitació dels seus drets és obrir una porta a què els propers drets vulnerats siguin els de la resta de ciutadania no musulmana.

Volem insistir, també, en la centralitat que les administracions públiques ocupen en la lluita contra la islamofòbia. Ja l'hem reiterat mantes vegades: la islamofòbia assoleix la seva normalització gràcies a la vulneració, passivitat o indiferència que les institucions estatals presenten davant els drets fonamentals d'una part significativa de la ciutadania. Per això, les administracions públiques s'han de mostrar belligerants i actives en la denúncia i la lluita, ja sigui a través de programes propis de sensibilització, ja contribuint a finançar entitats privades que assumeixen reptes i responsabilitats contra el racisme i la islamofòbia, ja recolzant i donant suport a les víctimes, personant-se si cal com acusació en aquells casos que reclamin una intervenció explícita. La discreció i la invisibilització que encara avui dia envolten les agressions islamòfobes constitueixen la demostració més nítida de la seva naturalització i de la manca de confiança que presideix la relació de les víctimes amb les administracions. Treure a la llum la islamofòbia, emprendre campanyes decidides de lluita i sensibilització, rebutjar-la amb contundència, és ara per ara la millor garantia que les institucions poden oferir a la ciutadania, i alhora una manera de guanyar-se la seva confiança.

Pel que fa a les víctimes, cal insistir un cop més en la importància de les seves denúncies. En el camp de la islamofòbia, n'estem convençuts que es denuncia poc i malament. Ja hem explorat algunes de les raons que expliquen aquest dèficit de denúncies, d'altra banda, difícilment quantificable. Des del punt de vista de l'ODIC, fer el seguiment d'aquestes denúncies incorpora elements de gran complexitat, atès que el recorregut que sovint segueixen escapa absolutament al control tant de les víctimes com de les entitats que les recolzen. Fer l'acompanyament de les persones al llarg del temps, a vegades molt llarg i tediós, animar-les un cop han vist frustrades les expectatives de resoldre el seu cas ràpidament, no és una tasca fàcil. A més, per raons diferents, pot arribar un moment en què les víctimes optin per voler passar pàgina, per oblidar un episodi desagradable o fins i tot traumàtic, i cal tenir prou empatia per tancar expedients que hom voldria mantenir oberts. Malgrat això, l'ODIC l'assumeix com un element central del seu compromís. D'altra banda, i des del punt de vista d'aquest informe, els terminis que desplega el curs d'una denúncia s'ajusten malament a una temporalitat que actua sobre anys naturals, el que complica l'observació i anàlisi dels casos que es recullen. No cal dir que seguiments de llarg recorregut, compromentent mesos i fins i tot anys, depassen les capacitats d'un equip tècnic petit i sobrecarregat de feina.

Aquestes dificultats, però, són ben poca cosa comparada amb els beneficis que aporten les denúncies que prosperen per una via o l'altra. No es tracta només de tancar el cercle viciós de la impunitat, de què els/les agressors/es entenguin que no tot s'hi val. Una denúncia que repara, almenys en part, la injustícia comesa és, sobretot, una arma d'empoderament individual i comunitària, un xut d'autoestima al si de comunitats massa sovint replegades sobre si mateixes, inhibides i desconfiades davant unes administracions que perceben com a hostils. Si les administracions prenen com a principi estendre un clima de confiança que faci més fluida la relació amb la ciutadania, haurien de ser les primeres interessades a acompanyar i facilitar aquest procés en defensa dels drets. De fet, l'ODIC elabora aquest diagnòstic amb l'esperit i objectiu d'enfortir aquesta relació, i no pas únicament de mostrar les seves mancances. Ens complaurà que l'informe de l'any vinent faci esment de totes aquelles iniciatives on la intervenció de les administracions ha estat clau per a la bona marxa d'un cas, pel reconeixement i la reparació del dany comès.

6. RECOMANACIONS

Tal com hem exposat, les recomanacions s'ajusten força a les assenyalades durant l'any 2020. Com no podria ser d'una altra manera, es nodreixen no només de la reflexió elaborada al voltant dels casos continguts en aquest informe, sinó també de l'experiència acumulada al llarg dels anys abordant aquestes qüestions. Passem tot seguit a enumerar-les:

- 01.** Que les administracions públiques i les entitats corresponents facin pedagogia i informin de l'existència d'un ordenament jurídic (Constitució de 1978, Ley de Libertad Religiosa de 1980, Acords de 1992 amb la CIE, etc.) que defensa i protegeix inequívocament la llibertat de culte i de consciència com a drets fonamentals, i que, per tant, s'ha de respectar en camps tan diversos com la vestimenta a l'espai públic, al món laboral o al lleure, el dret a disposar d'oratoris de proximitat sempre que aquests compleixin unes normatives urbanístiques raonades i raonables o els menús dels menjadors escolars. Específicament, en el cas de l'Educació Religiosa Islàmica, visibilitzar l'existència d'uns acords de cooperació amb la Comisión Islámica de España -amb rang de llei orgànica- que sancionen al dret a rebre aquesta assignatura, i així mateix l'existència de dos currículums aprovats pel Ministerio de Educación, un pel nivell de l'ensenyament primari i l'altre per al de secundari.
- 02.** Que les administracions públiques i les entitats corresponents promoguin el coneixement d'aquests drets i deures de totes les ciutadanes, tant entre les persones musulmanes i d'altres minories confessionals -que no sempre són conscients-, com a la resta de la societat catalana. En el cas dels centres d'ensenyament secundari, recomanem la consulta i ús de la guia pedagògica que va publicar l'associació Stop Als Fenòmens Islamòfobs (SAFI): *Islamofòbia? Una proposta educativa* (<http://www.safi.cat/guies/>), com a eina didàctica on trobar informacions pertinents sobre la religió musulmana i alhora recursos pedagògics per treballar temes diversos d'història i actualitat dins de l'aula.

03. Perseguir i castigar qualsevol acció discriminatòria, sigui aquesta simbòlica o personal, en el conjunt de la societat.

Volem exigir a les administracions públiques que facin un pas endavant i es presentin, quan s'escaigui, com acusació particular en defensa dels interessos de les seves ciutadanes de confessió musulmana, i que en qualsevol cas ofereixin suport a les víctimes. Convé recordar aquí que serà especialment important mostrar-se ferm davant qualsevol expressió institucional d'islamofòbia, que, tal com hem assenyalat, permet moltes vegades la naturalització d'accions individuals de discriminació i racisme. Creiem que es tracta d'una peça clau en la lluita contra el racisme estructural que pateixen moltes persones, tant musulmanes com d'altres confessions, pel simple fet de pertànyer a una minoria.

---

04. En el cas particular que ha merescut un petit monogràfic al si d'aquest informe, és a dir, al voltant de la **implementació de l'assignatura d'Educació Religiosa Islàmica** a la xarxa educativa catalana a través del Pla Pilot encetat el curs 2020-2021, volem emetre dues recomanacions bàsiques

4.1 Promoure en els centres escolars

mecanismes flexibles per a l'expressió i canalització de demandes individuals i col·lectives que provinguin de la comunitat escolar, i en particular d'aquelles famílies que formin part de minories, siguin religioses, nacionals, sexuals o de qualsevol altre caràcter, especialment quan aquestes demandes afecten drets fonamentals.

4.2 Exigir a la Generalitat de Catalunya

que, atès l'ordenament jurídic en vigor, abandoni la implementació transitòria i clarament insuficient del Pla Pilot i aposti de manera immediata per la normalització de l'ensenyament de l'ERI, integrant l'assignatura dins del currículum comú de Primària i Secundària i proporcionant els recursos necessaris per garantir una docència adequada i proporcionada a les demandes existents.

ANNEX

RESUM DELS CASOS

Pregària massiva al Segrià

Enmig de la pandèmia, a inicis de l'any 2021, quan les mesures de control sobre l'aforament als espais de culte eren estrictes, una comunitat islàmica organitzà una pregària col·lectiva fora del seu centre habitual. Algunes cròniques periodístiques destacaven, sense contrastar-ho, que s'havien superat a bastament els límits d'aforament, que en aquell moment s'establien en un 30% de l'aforament total pels actes religiosos. En canvi, la policia local, personada al lloc, no va aixecar acta perquè no va observar cap irregularitat, aspecte confirmat posteriorment des del mateix consistori.

01

Una casa okupada al Maresme per una família marroquí

A inicis de 2021, una família d'origen marroquí amb una certa capacitat econòmica -i, per tant, capaç d'assumir les despeses d'un lloguer al Maresme- es va veure obligada a okupar un pis davant les negatives reiterades manifestades per una agència immobiliària a llogar-los un pis. Un cop okupat el pis, els veïns van encetar una campanya d'assetjament a la família okupa, amb la intenció d'expulsar-los: van robar el cotxet de bebè que tenia la família, van canviar el pany de l'habitatge, etc. No disposem d'informacions complementàries que permetin afirmar que es tracta d'un cas d'islamofòbia.

02

03

Islamofòbia a unes xarxes socials professionals

Un especialista en teràpies orientals amb un perfil professional a la web rep els atacs islamòfobs reiterats d'un *troll* que s'amaga sobre diverses identitats digitals. A mesura que la víctima denega l'accés a una d'aquestes identitats, el *troll* adopta una altra i continua el seu assetjament. Malgrat la denúncia que la víctima interposa davant els gestors de la xarxa social (Facebook en aquest cas), la resposta és tèbia, i els gestors decideixen eliminar només alguns dels comentaris vexatoris, deixant a la víctima en una situació d'indefensió.

04

Discriminació i assetjament a uns joves tutelats

Durant l'hivern de 2021, l'associació de dones musulmanes que dona suport a un grup de joves extutelats d'origen marroquí reben pressions del consistori i especialment de la policia local i Mossos per tal que deixin de protegir-los. Un dels joves, en particular, havia de ser enviat a un CIE per tramitar la seva expulsió i la policia acusa la presidenta de l'associació d'obstrucció a la justícia pel fet que és ella qui guarda el passaport del jove, en la mesura que aquest, en viure al carrer, necessita un lloc segur per custodiar-lo. Els joves pateixen una exclusió residencial tan intensa que arriben a manifestar-se, en reivindicació d'un lloc digne per viure, a la plaça major de la localitat. La premsa local se'n fa ressò tant de la manifestació dels joves com de les declaracions de la presidenta de l'associació, però les pressions no desapareixen.

05

Una manifestació a Barcelona davant un problema de custòdia

Un grup de dones es manifesta a Barcelona, durant el mes de gener de 2021, davant un cas de pèrdua de custòdia d'un fill en una família marroquina, un cas decidit per la DGAIA. Després de diverses indagacions, arribem a la conclusió que no es tracta d'un cas d'islamofòbia, i tanquem l'expedient.

Discriminació immobiliària al Barcelonès

Un jove enginyer arribat fa tres anys al nostre país constata una vegada rere l'altra les dificultats que troba per tal de llogar pis a Barcelona. Pren la iniciativa i, amb l'ajuda d'un col·lega, demostra que una agència immobiliària ha mentit quan declara que el pis que l'interessa ja està llogat, atès que el seu col·lega truca immediatament després i li diuen que el pis està lliure. El jove interposa una denúncia per discriminació, i l'Ajuntament acaba imposant una multa als propietaris i a l'agència immobiliària.

06

Campanya de VOX a les eleccions autonòmiques

Un important grup d'entitats de lluita contra les discriminacions redacta un comunicat i interposa una denúncia col·lectiva contra un vídeo utilitzat per partit VOX al curs de la campanya per les eleccions autonòmiques catalanes del 14 de febrer de 2021. El vídeo, que porta per títol “*#StopIslamización de Cataluña*”, és un decàleg d'estereotips i arguments islamòfobs, de manera que les entitats demanen la seva prohibició i la corresponent multa a VOX. La fiscalia catalana transfereix la denúncia a Madrid, on el partit polític té la seva seu central i allà on, pel que sembla, es va editar el vídeo, i el mes d'octubre, la fiscalia de Madrid archiva el cas per considerar que el vídeo està emparat pel dret a la llibertat d'expressió.

≡ EL PAÍS

ISLAMOFOBIA >

Twitter cierra la cuenta de Vox por “incitar al odio” contra los musulmanes

El partido ultra lanza una campaña ante las elecciones catalanas en la que identifica la religión islámica con el terrorismo

07

08

Propagació d'odi islamòfob a mitjans digitals ultradretans

Un youtuber català que col·labora de manera assídua amb un mitjà de comunicació ultradretà publica en aquest mateix mitjà un vídeo difamatori on associa sistemàticament el col·lectiu musulmà amb la delinqüència i convida a la ciutadania a prendre mesures pel seu propi compte. Una associació de defensa dels drets humans anuncia la seva intenció d'interposar una denúncia...

RACISMO

Denunciarán a un internauta de Tarragona por colgar un vídeo en redes que incita al odio contra la comunidad musulmana

La Alianza Internacional Sin Fronteras por los Derechos y las Libertades cargará contra este usuario de extrema derecha que ha colgado un vídeo en la plataforma YouTube en el cual relaciona la inmigración con la violencia

Un internauta teclea mientras navega por internet (Getty)

Pintades racistes al Baix Camp

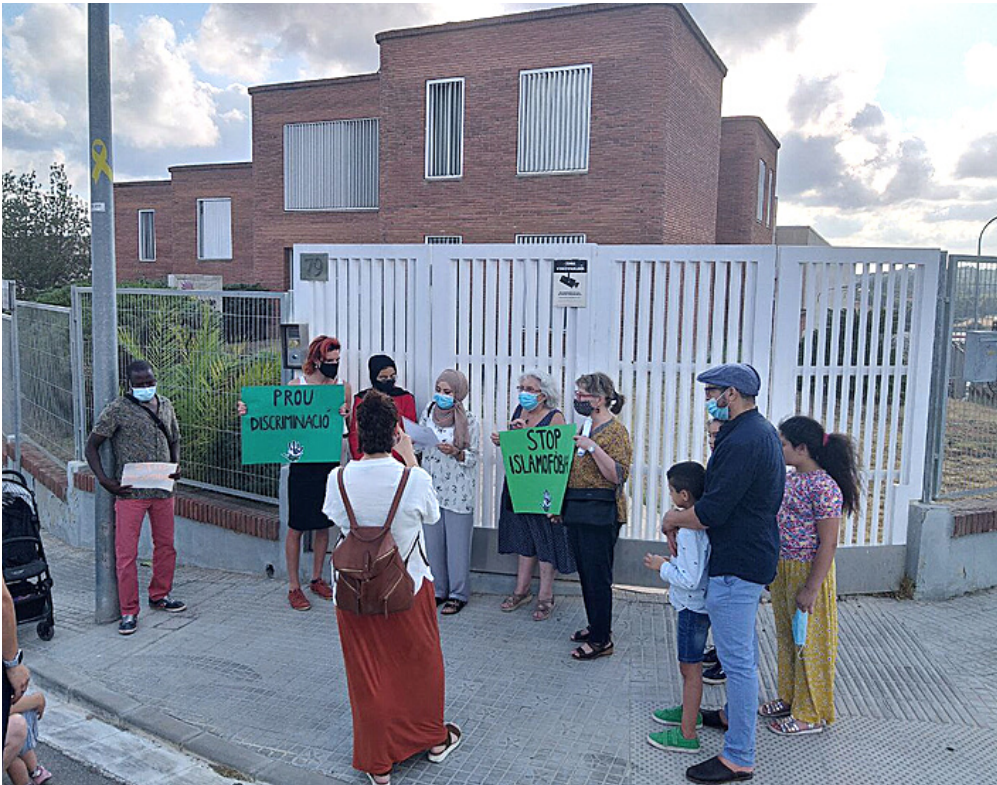
A finals de l'hivern de 2021, un militant de VOX escampa pintades de caire racista a les parets d'un CAP, d'escoles i d'edificis privats d'un municipi del Baix Camp. L'home és enxampat portant un retolador vermell a la motxilla semblant a l'utilitzat per a fer les pintades, de manera que la policia local el denuncia i l'apliquen l'Ordenança de Civisme de l'ajuntament. Una de les escoles afectades publica, amb l'ajuda de la xarxa educativa del consistori, un comunicat de condemna a les pintades racistes. El cas té un cert ressò als mitjans locals i nacionals.

09 10

Discriminació laboral per motius religiosos

11

A la primavera de 2021, una jove treballadora de confessió musulmana supera totes les proves de selecció d'una empresa i finalment rep la notícia que serà contractada. Quan la jove demana al responsable de recursos humans sobre la possibilitat de disposar d'un petit espai per tal d'efectuar les pregàries durant el seu torn de descans, el responsable eleva la pregunta a direcció. Dies després, la jove rep la resposta per via telefònica: no només no pot disposar de cap espai per pregar, sinó que li exigeixen que es tregui el *hijab* abans d'entrar a l'empresa perquè aquesta "és laica". La jove anuncia que no té intenció de treure's el *hijab*, i l'empresa opta aleshores pel silenci administratiu. La jove interposa denúncia, i el mes de desembre de 2021, una associació local presenta una moció al ple de l'ajuntament per tal de garantir els drets fonamentals de les dones dins l'àmbit laboral. La moció és aprovada pel Ple.

Concentració a Rubí. El 14 de juliol 2021

12

Sol·licituds d'Educació Religiosa Islàmica a escoles del Tarragonès

60 famílies musulmanes d'una escola del Tarragonès presenten, a finals de primavera de 2021, les seves sol·licituds per tal que els/les seus/seves fills/es rebin Educació Religiosa Islàmica el curs vinent. La Direcció de l'escola, després d'alguns estira-i-arrosses, al·lega que les sol·licituds s'han d'adreçar directament a Serveis Territorials. Interpellats per una associació de defensa dels drets de les comunitats musulmanes, els serveis Territorials anuncien que ja s'està duent a terme la gestió del cas a través d'UCIDCAT.

Acte públic "El derecho a las clases de religión islámica en la escuela" organitzat per PERICAT i celebrat el 02.10.2021 al Centre Cultural Islàmic Català.

13

Hijab i agressions verbals al carrer

En un dia calorós d'estiu, una dona musulmana que porta els seus fills a l'escola rep comentaris despectius sobre la seva vestimenta - porta *hijab*- de la part d'una altra dona que es creua amb ella al carrer. La víctima declara, a més, que és molt habitual rebre comentaris d'aquesta mena.

Discriminació i persecució d'un grup de joves tutelats

14

Un veritable pogrom es desferma a una localitat del Tarragonès contra un grup de nois d'acollida en un centre local. Arran d'una concentració contra el vandalisme i els petits furs a la ciutat -amb individus encaputxats-, s'obren una sèrie de canals a les xarxes socials on es penjen fotografies dels joves, encetant-se una mena de cacera que acaba amb dos nois ferits, un d'ells de gravetat. Sembla que la responsabilitat de la campanya de petits furs recau en un grup de joves majors d'edat que okupen una casa i que, moments abans de la concentració, han estat traslladats fora de la localitat per evitar-ne problemes. La concentració descarrega la seva hostilitat, així doncs, sobre joves que, d'altra banda, no tenen res a veure en els furs. S'intenta interposar denúncia, però és desestimada per falta de proves.

Sol·licitud d'Educació Religiosa Islàmica a una escola del Vallès

---

15

Unes 80 famílies presenten sol·licituds a la direcció d'un centre escolar del Vallès. Es produeix una situació de tensió amb direcció, que se sent sobrepassada per l'allau de demandes i no sap com respondre, arribant a rebutjar-les. Les famílies s'organitzen a través d'una associació, i finalment la Direcció del centre accedeix a recollir-les, i a tramitar-les cap a Serveis Territorials. La resposta de Serveis Territorials, però, és que no comptem amb cap professor d'ERI, i que, per tant, no poden satisfer, ni aquesta demanda, ni tampoc altres semblants.

Pintades islamòfobes als carrers de Barcelona

16

A un barri de Barcelona, apareix una pintada, certament explícita, de "No Islam", sense cap element que permeti identificar o referenciar l'origen de la pintada, més enllà d'una altra pintada propera que diu "VOX". La comunitat musulmana del barri, que creu que la pintada pot tenir a veure amb un acte d'homenatge a

les víctimes del COVID-19 organitzat setmanes enrere, planteja a l'OND la possibilitat de fer una esborrada pública i conjunta, però diversos problemes alenteixen la decisió fins a fer-la inviable.

Pintada al Besòs.

17

“Carrer Robadors”: l'alta cultura islamòfoba

Una obra de teatre escrita per un conegut autor francès i dirigida per un famós dramaturg del nostre país és un plec d'estereotips estigmatitzadors de la religió musulmana i dels seus/seves seguidors/es. En síntesi, atribueix a l'islam la responsabilitat sobre els principals mals i problemes que afecten les societats de la ribera sud de la Mediterrània, problemes que justifiquen l'onada migratòria cap a Europa. Tal com diu una crònica periodística, l'obra fa ús d'una “narrativa securitària i antimusulmana”. Atès que l'obra va obrir un famós festival d'estiu, les denúncies per islamofòbia adreçades a l'obra en qüestió atien una polèmica que recullen diversos mitjans de comunicació. Malgrat la polèmica, ni l'autor, ni el director, ni la direcció del festival, semblen volen intervenir en el debat obert per aquesta programació.

18

Rebuig a oferir un menú *halal* a l'Àrea Metropolitana de Barcelona

A un centre escolar de l'AMB és rebutjada una sol·licitud de menú halal just abans de la finalització del curs, rebuig confirmat en primera instància per l'Àrea d'Educació del mateix ajuntament. Un cop iniciat el nou curs, té lloc una reunió on proposen a les famílies afectades la incorporació d'un menú vegetarià, cosa que rebutgen. Una nova reunió sembla redreçar les coses cap a una solució, però aquesta triga a arribar.

Agressió islamòfoba al metro de Barcelona

Una jove adolescent amb hijab acostuma a fer sola cada dia una mateixa ruta pel metro de Barcelona, en direcció al seu institut. Un home i una dona s'asseuen davant seu, i comencen a interpel·lar-la amb insults clarament racistes i islamòfobs. La noia, estorada per l'agressivitat que manifesta la dona, decideix baixar en la primera estació, però l'agressora encara sembla tenir la intenció de seguir-la per l'andana fins que altres usuaris del metro l'aturen. En aquest moment, l'agressora aprofita per llençar comentaris despectius a la resta usuaris del metro, fent un cop més gal·la d'un discurs islamòfob. Des d'aquell dia, la jove ha agafat por d'anar sola en el metro. Tot i els intents de la família de denunciar els fets, la dificultat de trobar testimonis i l'absència dels vigilants privats de la xarxa de metro fan difícil la continuïtat de la denúncia.

19

Un funeral islàmic enmig de les mesures de confinament

Un funeral celebrat a un oratori del Tarragonès sembla no respectar l'aforament màxim permès per aquests casos durant el confinament. Més enllà del fet, punible en cas que fos confirmat, els mitjans de comunicació focalitzen clarament sobre la condició "islàmica" del funeral i sobre l'oratori, imposant un biaix discutible que permet una lectura en termes d'islamofòbia.

20

Sol·licitud d'Educació Religiosa Islàmica a unes escoles de La Selva

Com en un cas anterior, les famílies de diversos centres escolars de la Selva troben dificultats per tal de poder tramitar les seves sol·licituds d'ERI pel curs vinent. Malgrat les dificultats i malentesos amb els equips directius, les famílies aconsegueixen organitzar-se col·lectivament i finalment enviar les seves sol·licituds al Departament d'Educació. Esperant una resposta, el Departament sembla optar en aquest cas pel silenci administratiu

21

22

Fake news islamòfobes i mitjans de comunicació sensacionalistes

Un grup de dones, entre elles algunes musulmanes, es manifesten davant l'Ajuntament d'una localitat del Maresme tot reclamant beques menjador per als seus fills. A un diari digital sensacionalista, la crònica apareix, en canvi, completament esbiaixada, i aquest grup de dones es converteixen únicament en un grup de musulmanes queixant-se que el menjar que reben de Càritas és dolent.

Musulmanas de Mataró critican la poca variedad de la comida que les da Cáritas: «Nos dan macarrones»

Las mujeres musulmanas piden más variedad en la comida

Roberto Saenz - 23/10/2021

23

Agressions a un centre de culte al Barcelonès

A la tardor de 2021, apareixen unes pintades a un carrer del Barcelonès en referència a un oratori: "Cerremos la Mezquita". Una associació del barri que gestiona un menjador social s'organitza per tal d'esborrar la pintada i substituir-la per un "Defensem la mesquita". Voluntaris que treballen a l'esmentada associació comuniquen que és freqüent trobar-se pintades semblants, i que fins i tot han arribat a punxar-les les rodes dels cotxes.

24

Discriminació immobiliària al Barcelonès

Una parella de confessió islàmica pretenen llogar un pis al Barcelonès. Havent lliurat la paga i senyal i en el moment de formalitzar el contracte, solliciten el DNI de la dona, i l'agent immobiliari se n'adona que ella porta hijab a la foto del DNI,

tot començant a posar pegues. L'agència immobiliària allarga el procés i, al cap d'un temps, opta pel silenci. Al cap d'un mes d'espera, la parella s'assabenta que el pis ja ha estat llogat. Reclamen els diners de fiança que havien lliurat, i l'agent els pressiona perquè signin un document exculpatori si volen recuperar la fiança. Després de diverses tensions, recuperen els diners sense haver de signar res.

Banyadors integrals a clubs esportius catalans

25

Després de preguntar als serveis d'atenció al client d'una xarxa de clubs esportius privats si podien fer ús del banyador integral a les seves instal·lacions, dues amigues decideixen matricular-se. Fan ús de la piscina algunes sessions, però un dia d'agost de 2021, el monitor de guàrdia els etziba un "ordres de dalt" i els prohibeix l'accés amb banyador integral, fent-les fora de manera ostentosa i amb mala educació. Davant la queixa tramesa a direcció, el club va admetre l'error i va demanar disculpes. Es compromet a elaborar una normativa per tal d'admetre l'ús del banyador integral i ofereix, de fet, incorporar als seus treballadors/es dins d'una formació sobre diversitat cultural.

26

Obstacles per a l'obertura d'un centre de culte al Barcelonès

---

Els propietaris d'un pàrquing al Barcelonès que es troba al soterrani d'una finca on s'està adequant un nou centre de culte posen entrebancs als operaris que volen connectar les canonades del centre de culte a la resta de la finca, amb el pretext que, en cas d'inundació, l'Incasòl, propietari de la finca, no assumirà les despeses de reparació. A més, el president del pàrquing deixa caure comentaris islamòfobs en les diverses reunions que tenen. Tot i que l'Incasòl es compromet a netejar el pàrquing en cas necessari, el president de la comunitat del pàrquing continua fent maniobres dilatòries, fins que els responsables del centre de culte islàmic tiren pel dret i, durant el mes d'agost de 2021, fan la connexió amb les zones comunes sense problemes.

27

Lluita per obrir un oratori davant la islamofòbia municipal

En una localitat del Vallès, els obstacles i entrebancs acumulats des de fa tretze anys per tal d'aconseguir l'obertura d'un nou centre de culte islàmic s'han enquistat de mala manera, passant fins i tot per la modificació in extremis de la normativa del POUM per tal d'impedir usos religiosos als nuclis urbans. La comunitat musulmana, que és propietària del local, organitza concentracions de protesta davant la seu de l'ajuntament i, posteriorment, davant la casa de l'alcalde, i aquest interposa una denúncia, tot ordenant el trasllat de les manifestacions a altre punt de la ciutat. El conflicte sembla agreujar-se per l'hostilitat manifesta de l'alcalde al projecte.

28

Denegació d'ús del banyador integral

Denúncia interposada a l'OND (cas 056), durant el mes de març de 2021, per denegació de servei davant l'ús del banyador integral dins d'un centre esportiu municipal de Barcelona. Després d'interessar-se la direcció de Serveis d'Immigració i refugi, l'Institut Municipal d'Esports rep una nota jurídica on es recorda el dret d'ús de la vestimenta esportiva, incloent-hi el banyador integral.

Islamòfobia i expectatives laborals

Denúncia interposada a l'OND (cas 088), durant el mes de maig de 2021, a través de la Inspecció de Treball. Una dona contractada com a treballadora social amb llengua àrab, destinada a l'atenció a persones que parlen aquesta llengua, comença a rebre crítiques sobre les seves decisions i pràctiques, sent acusada d'estar sota la influència de les seves creences religioses. L'acusen de parlar amb els usuaris del servei de coses que no estan "previstes o permeses al nostre país", com ara el Ramadà o les festes del calendari islàmic. Tot i que a la dona l'havien garantit un contracte indefinit, descobreix que la proposta és per a 6 mesos. Davant les pressions, i després d'una crisi d'ansietat amb baixa mèdica, abandona voluntàriament la feina.

29

El biaix islamòfob en la gestió d'una notícia sobre les comunitats islàmiques

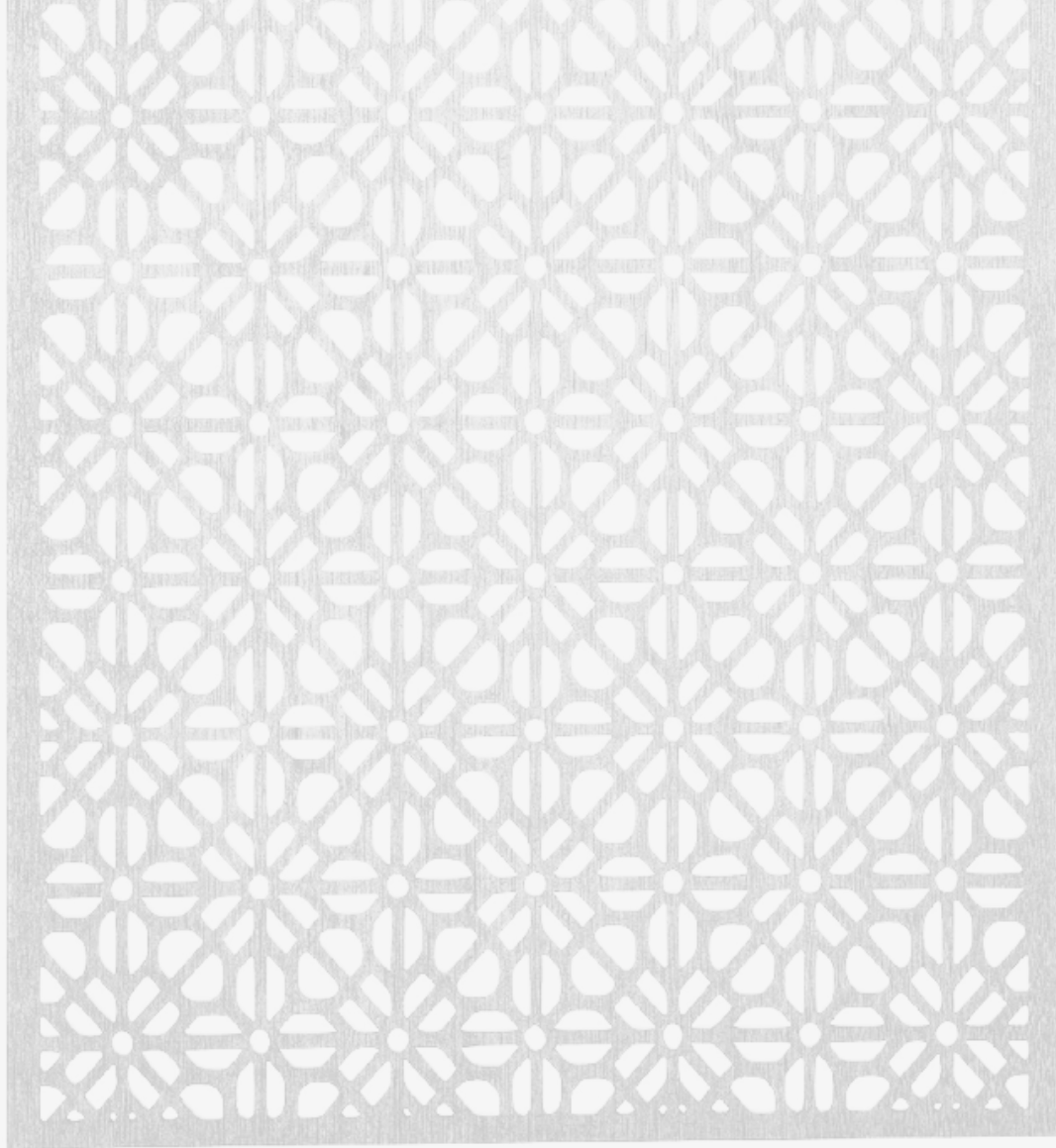

Denúncia interposada a la *Fundació Bayt al-Thaqafa*, durant el mes d'abril de 2021. En una crònica periodística sobre l'ajornament d'un cens d'imams, es fa referència als atemptats de Barcelona i Cambrils, tot dient que el fet que alguns oratoris rebin finançament de l'estranger pot ser perillós. A més, adjunten una foto d'un imam de Barcelona que, òbviament, no ha estat consultat.

30

Amb el patrocini de:

